

**HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU**

OPINNÄYTETYÖ

Hyödyllinen lavarunous

Helsinki Poetry Connection ry:n työpajatoiminnan kehittäminen

Juho Kuusi

Yhteisöpedagogi (210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 11 / 2017

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Juho Kuusi	Sivumäärä 42 ja 1 liitesivu
Työn nimi Hyödyllinen lavarunous – Helsinki Poetry Connection ry:n työpajatoiminnan kehittäminen	
Ohjaava(t) opettaja(t) Hanna Laitinen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Helsinki Poetry Connection ry, Outi-Illusia Parviainen	
Tiivistelmä <p>Tämän opinnäytetyön tavoite oli kehittää Helsinki Poetry Connection ry:n työpajatoimintaa. Tähän asti työpajatoiminta on ollut satunnaista, ja tämän opinnäytetyön tulosten myötä sitä pyritään vakinaistamaan säännölliseksi osaksi yhdistyksen toimintaa. Helsinki Poetry Connection ry:ssä on Suomen mitakaavassa poikkeuksellisen paljon lavarunouteen liittyvää osaamista, ja on tärkeää, että tätä tietoa ja taitoa saadaan levitettyä. Tavoitteisiin pyrittiin kartoittamalla ohjaamisesta kiinnostuneiden henkilöiden osaaminen sekä toiveet ja tavoitteet työpajatoiminnan järjestämisen suhteen. Kartoitus tehtiin ryhmä- ja yksilöhaastattelujen avulla, ja sen pohjalta muotoiltiin työpajatilauslomakepohja.</p> <p>Opinnäytetyöllä pyrittiin lisäksi osoittamaan minkälaista hyötyä lavarunoudesta voi olla niin yksilöille kuin yhteisöille, sekä avaamaan minkälaisia mahdollisuuksia lavarunous voi tarjota yhteisöpedagogeille. Tietoperustan rakentamisessa hyödynnettiin kirjallisuutta ja haastatteluja. Tietoperustan on jatkossa tarkoitus myös auttaa Helsinki Poetry Connection ry:tä apurahahakemuksissa, ja se toivon mukaan tarjoaa aiheeseen vihkiytymättömille syitä tutustua lavarunouden maailmaan.</p>	
Asiasanat lavarunous, open mic, sanataide, spoken word, työpajat, taidekasvatus	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Juho Kuusi	Number of Pages 42 + 1
Title Performance poetry in use: Developing the workshop activities of Helsinki Poetry Connection	
Supervisor(s) Hanna Laitinen	
Subscriber and/or Mentor Helsinki Poetry Connection ry, Outi-Illuusia Parviainen	
Abstract <p>The objective of this thesis was to develop the workshop capabilities of the Helsinki Poetry Connection, a Finnish-based performance poetry association. The collective has so far organized poetry writing and performing workshops only occasionally, and the findings of this thesis aim to make workshoping a regular feature of the group's activities. In its domestic Finnish context, the Helsinki Poetry Connection has exceptional know-how in performance poetry, and it is important to let the seeds of that experience spread. The objectives of the thesis were approached by interviewing those persons interested in directing workshops, in order to gauge their abilities and visions for future workshop activities. The survey was done using group and individual interviews, and based on the information gathered, a customer-oriented workshop order form was compiled.</p> <p>Also, this thesis aims to highlight the different uses performance poetry has for individuals and communities, and what possibilities performance poetry holds for community educators. The knowledge base was built using literature and interviews. The knowledge base presented in this thesis is also meant to help the Helsinki Poetry Connection in its future grant applications, and it hopefully offers reasons for the uninitiated to take a look in the world of performance poetry.</p>	
Keywords art education, literary art, open mic, performance poetry, spoken word, workshops	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
1.1 Lähestymistapa ja sidosryhmät	7
1.2 Keskeiset käsitteet	7
1.3 Helsinki Poetry Connection ry	9
1.4 Lähtötilanne ja HPC:n työpajatoiminnan tiivis historia	10
1.5 Oma taustani	12
2 LAVARUNOUS	13
2.1 Lavarunouskulttuuri	14
2.2 Lavarunous ilmaisun välineenä	16
2.3 Lavarunotyöpajojen hyödyt yksilöille ja ryhmille	17
2.5 Lavarunotyöpajat avartamassa runokäsitystä	20
3 LAVARUNOTYÖPAJAT YHTEISÖPEDAGOGIN NÄKÖKULMASTA	21
3.1 Lavarunotyöpajat sosiokulttuurisen innostamisen näkökulmasta	22
4 TYÖPAJAOSAAMISEN JA -TOIMINNAN TOIVEIDEN KARTOITTAMINEN	24
4.1 Ryhmähaastattelu	24
4.2 Täydentävät yksilöhaastattelut	26
4.3 Kysely HPC-aktiiveille	26
4.4 Aineiston analysointi	27
5 JATKOTOIMENPITEET	28
5.1 Työpajaosaaminen tällä hetkellä	29
5.2 Työpajojen toteutus alkuvaiheessa	30
5.3 Työpajatoiminnan linkittäminen tapahtumatoimintaan	31
5.4 Sparrausryhmä	32
5.5 Työparityöskentely	33
5.6 Tilauslomake	35
5.7 Jonain upeana päivänä vielä	36
6 ARVIOINTI & POHDINTA	37
6.1 Mahdollisuuksia yhteisöpedagogeille	38
LÄHTEET	39
LIITTEET	43

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni tavoitteena on Helsinki Poetry Connection ry:n (tästä eteenpäin lyhyemmin HPC) lavarunotyöpajatoiminnan kehittäminen. Tavoitteeseen pyrin kartoittamalla HPC:n potentiaalisten työpajaohjaajien osaamista sekä heidän toiveitaan työpajatoiminnasta ja sen toteuttamisesta käytännön tasolla. Opinnäyte pyrkii siis edesauttamaan työpajatoiminnan muodostumista säännölliseksi osaksi HPC:n toimintaa.

Lisäksi kokoaan tässä työssä erilaisia kirjallisia lähteitä käyttämällä tietoperustaa lavarunouden hyödyistä niin yksilöille kuin yhteisöillekin, jotta HPC voisi käyttää tätä tietoa myöhemmin apunaan muun muassa työpajatoiminnan apurahahakemuksissa. Lavarunoudesta on kirjoitettu suomeksi varsin vähän, merkittävimpinä teoksina Harri Hertellin *Lavaruno-opas* (Savukeidas 2017) ja Helsinki Poetry Connection *Lava-antologia* (Poesia 2013), joiden lisäksi sitä on käsitelty ainakin Maikki Heijalan pro gradussa *Kotimaisen 2010-luvun lavarunouden kentillä ja laidoilla – havainnoiteja lavarunouden teoriasta, arvoista ja keinoista* vuonna 2014. Julkaistu kirjallisuus on kuitenkin keskittynyt käsittelemään lavarunoutta lähinnä taiteenmuotona. Olen yhdistänyt näihin suomenkielisiin lähteisiin englanninkielistä tutkimusmateriaalia sekä omaa kokemuspohjaani. Olen myös hakenut tukea muusta runouteen ja taidekasvatukseen liittyvästä lähdemateriaalista.

Opinnäytetyön tarve ei oikeastaan lähtenyt tilaajasta, vaan esittelin idean HPC:n hallitukselle ja ehdotukseni otettiin ilolla vastaan. Tarve ja toive työpajatoiminnan kehittämiseksi oli kyllä olemassa, mutta tekijää ei ollut tiedossa. Lavarunotyöpajoja järjestetään Suomessa jonkin verran, mutta hyvin hajanaisesti, eikä HPC:llakaan työpajatoiminta ole vakiintunut säännölliseksi osaksi yhdistyksen toimintaa. HPC on luontevin suomalainen taho, joka voi lähteä tarjoamaan lavarunotyöpajoja – se on ainoa suomalainen lavarunouden aseman edistämiseen keskittyvä yhdistys, ja sen hallituksesta ja jäsenpiiristä löytyy merkittävä määrä kyseisen taiteenlajiin erilaisilta tulokuiltamilta vihkiytyneitä osajia, joista osalta löytyy jo vahvaa osaamista työpajojen tai kurssien ohjaamisesta.

1.1 Lähestymistapa ja sidosryhmät

Tässä opinnäytetyössä on kyse *kehittämispohjaisesta oppimisesta*. Vuoropuhelu minun ja HPC:n hallituksen välillä, johon kuulun itsekin, on jatkunut läpi opinnäytetyöprosessin. Kehittämispohjaisen oppimisen keskeiset piirteet autenttisuus, kumppanuus, kokemuksellisuus, tutkimuksellisuus ja luovuus ovat kaikki olleet vahvasti läsnä. (Moilanen, Ojasalo & Ritavuori 2009, 15-16.) Lähestymistavaltaan tässä opinnäytetyössä on piirteitä *konstruktiiivisesta tutkimuksesta*, joka soveltuu hyvin nimenomaan käytännönläheiseen ongelmanratkaisuun, jossa kohdeorganisaatio on mukana. Prosessin aikana ei vielä kuitenkaan päästy ratkaisujen toimivuuden testausasteelle saakka. (Moilanen, Ojasalo & Ritavuori 2009, 65.) Opinnäytetyössä yhdistyy osaamiseni niin yhteisöpedagogina kuin lavarunoilijana.

Kehittämistyön sisäinen sidosryhmä on luonnollisesti HPC:n työpajaohjaamisesta kiinnostuneet henkilöt, HPC:n hallitus sekä ylipäätään HPC yhdistyksenä. Tuloksista voivat hyötyä monet ulkoiset sidosryhmät, kuten esimerkiksi vastaavaa toimintaa suunnittelevat toimijat, sanataideohjaajat, opettajat sekä mahdolliset asiakkaat ja yhteistyökumppanit, kuten erilaiset koulut tai nuorisotilat, unohtamatta lavarunouden harrastajia ja tutkijoita. Sidoryhmillä tarkoitan tässä siis osapuolia, jotka voivat vaikuttaa toimintaan, joita toiminta tavoittaa ja joihin toiminta voi vaikuttaa. (Vainio 2007.)

1.2 Keskeiset käsitteet

Spoken word

Spoken word määritellään useimmiten kattotermiksi puhe-esitykselle, joka voi sisältää esimerkiksi tarinankerrontaa, runoutta tai stand up -komiikkaa. Sitä voi esittää musiikin kanssa tai ilman. Termin tarkka määrittely on hyvin haastavaa, mikä voi olla hyvä asia lajin monimuotoisuuden säilyttämisen ja kehittymisen kannalta. Tässä opinnäytetyössä viitataan termillä ensisijaisesti sen runolliseen haaraan, johon yleensä lavarunouden katsotaan kuuluvan. Spoken word -runous ja lavarunous ovatkin tässä opinnäytetyössä pitkälti synonyymeja.

Spoken word -runoudessa keskeistä on, että jo runoja kirjoittaessa huomioidaan niiden esityksellinen puoli, ja sen voidaankin katsoa olevan jonkinlainen runouden ja performanssin sekoitus. Useimmiten spoken word -runo on minä-muodossa kirjoitettu, henkilökohtainen ja kantaaottava ja se pyrkii herättämään tunnereaktioita kuulijassa. (Frost 6, 2014; Hertell 2017, 15-16; Hirsch 2014, 605-606; Merriweather 2011, 59; Salonen 2015, 16, 18.)

Open mic

Open mic, eli suomeksi avoin mikrofoni tai avomikki, voi olla osa runotapahtumaa tai koko runotapahtuman järjestämisen lähtökohta. Open mic -tilaisuudessa kuka tahansa voi vuorollaan mennä lavalle esittämään omia tekstejään, oli kyse sitten runosta, laulusta (säestyksellä tai ilman), tarinasta tai vaikkapa vitsistä. Yleensä yhdelle esiintyjälle varattu aika on rajattu viiteen minuuttiin, jotta mahdollisimman moni halukas ehtisi illan aikana esiintyä. Joissain open mic -tilaisuuksissa täytyy esiintymisvuoro varata etukäteen. Open mic on konseptina hyvin tasavertainen ja demokraattinen, koska lavalle nousevien ainoa tavoite on esittää omaa sanataidettaan, jakaa vapaaehtoisesti yleisölle jotain henkilökohtaista itsestään, ja tilaisuudet ovat yleisesti ottaen hengeltään hyvin lämpimiä ja kannustavia. (Salonen 2017, 253.)

Poetry slam

Poetry slam on leikkimielinen lavarunokilpailu, jolla on kansainväliset säännöt. ”Slämeissä” kilpailijat esittävät omia runojaan ilman rekvisiittaa tai taustamusiikkia. Jokaisella kilpailijalla on maksimissaan 3 minuuttia aikaa per kierros esittää runo tai useampi runo. Kilpailussa on kolme kierrosta, joista jokaisen jälkeen tippuu yleensä puolet kilpailijoista pois. Puolueeton tuomaristo valitaan yleisön joukosta, ja he antavat jokaiselle runolle pisteet 0-10 väliltä yhden desimaalin tarkkuudella, jonka jälkeen paras ja huonoin piste poistetaan ja loput kolme lasketaan yhteen. Poetry slam -kilpailussa yleisöä kannustetaan taputtamaan esiintyjälle, ei pisteille. Vaikka runojen arvostelussa onkin tarkoitus olla tarkka, esiintyjän kannustaminen tulisi aina olla ehdotonta, ja yleisöä saatetaankin kannustaa buuaamaan tuomareiden antamille huonoille pisteille. Poetry slamien suomenmestaruuskilpailuja, jotka tunnetaan myöskin nimellä *Runopuulaaki*, on järjestetty vuodesta 2001 Runokukko-duon toimesta. (Daniel,

Marsh D., Marsh F., Parent & Smith 2017, 44-45; Frost 2014, 15; Hertell 2017, 13-14; Tossavainen 2016a; 2016b, Weinstein & West 2012, 297.)

Susan Somers-Willett (2009, 19-20) on erotellut slam-runoudesta neljä elementtiä: 1) aktiivinen kontakti yleisöön, 2) tarkoituksellinen yritys vaikuttaa tai ohjeistaa yleisöä, 3) tekijän ja hänen autenttisuutensa painottaminen sekä 4) sitoutuminen demokrati-an, tasavertaisuuden ja monimuotoisuuden ideaaleille. Samat elementit pätevät monilta osin lavarunouteen yleisemminkin, joskin usein kilpailutilanteissa nämä piirteet ovat korostuneempia. Lavarunouden kentältä löytyy myös esiintyjä, jotka eivät välttämättä huomioi kuin joitakin edellä mainituista elementeistä.

Työpaja

Työpaja-sanalla tarkoitetaan suomeksi hyvin monenlaisia asioita erityistyöllistymisen yksiköistä kertaluontoisiin opetustilanteisiin. Tässä opinnäytetyössä tarkoitan työpajalla lyhytkestoista ja intensiivistä ohjaustilannetta, joka kietoutuu etukäteen valikoidun teeman ympärille, tässä tapauksessa lavarunouden. Olennaista on tiedon ja taidon siirto, sekä keskustelu annetun aiheen ympärillä. (Marniemi, Pekkala, Sariola & Ylipaavalniemi 2005, 9; Sankala 2012, 4.)

1.3 Helsinki Poetry Connection ry

HPC on runoilija Harri Hertellin vuonna 2008 perustama kollektiivi ja rekisteröity yhdistys, joka edistää kotimaisen sanataiteen asemaa pääasiassa pääkaupunkiseudulla. HPC pyrkii ennen kaikkea nostamaan esille uusia lahjakkaita tekstintekijöitä runouden, spoken wordin ja räp-lyriikan parista. HPC on vakiinnuttanut Suomeen lavarunouskulttuurin ja toimii edelleen sen jatkuvuuden säilyttämiseksi ja kehittämiseksi. HPC on tuonut kirjallisuuden pariin ihmisiä, joita lukeminen tai kirjallisuusharrastus ei ole aiemmin tavoittanut. Lisäksi HPC on sisällyttänyt runon esittämisen skaalaan niin laululyriikan kuin räpinkin ja vakiinnuttanut sekä open mic -runomuodon että spoken word -runouden kotimaiseen kirjallisuusperinteeseen. (Helsinki Poetry Connection ry 2017b, 2-3.)

HPC:n toiminnan keskiössä on tapahtumajärjestäminen. Tällä hetkellä HPC järjestää kahta runoklubia Helsingissä, jotka ovat kuukausittainen *Ruusu Open Mic* ja 6 kertaa vuodessa järjestettävä *Poetry Jam*, sekä kesäisin *HPC Goes Puisto* - ulkoilmatapahtumaa. Myös Harri Hertellin luotsaama kuukausittainen *Tenho Poetry Slam* -tapahtuma ravintola Tenhossa on virallisesti HPC:n lipun alla. Tapahtumajärjestämisen lisäksi HPC:n aktiiveja käy satunnaisesti erilaisissa tapahtumissa esiintymässä tai muissa rooleissa, esimerkiksi tämän vuoden Feministisellä foorumilla oli HPC:n järjestämä open mic -tilaisuus ja Helsingin kirjamessuilla kirjallisuusjärjestö Nuoren Voiman Liiton lavalla nähtiin niin ikään HPC:n järjestämää ohjelmaa. Lisäksi HPC aloittaa valtakunnallisen työn vuonna 2018 sisällyttäen toimintaansa poetry slamien suomenmestaruuskilpailut, ja HPC:n 10-vuotisjuhlan kunniaksi kollektiivi järjestää, Kordelinin apurahan turvin, Suomen kiertueen. (Mt., 2-3.)

Tapahtumien järjestämisen lisäksi HPC on julkaissut yhden kokoelmalevyn suomalaista sanataidetta (*Poetry Jam*, 2009) ja lavarunoutta esittelevän antologian (*Lava-antologia*, 2013). Vuodesta 2016 HPC on runoilija Lasse Hauerwaasin johdolla tuottanut ja julkaissut suomalaisia lavarunovideoita Youtubessa (*Poetry Cam*) Koneen Säätiöltä saadun apurahan turvin. HPC:n toiminta pyöriikin pääasiassa apurahojen kautta maksettavien korvausten ja vapaaehtoistyön voimin. HPC:lla ei ole varsinaisesti palkattuja työntekijöitä, mutta keikkaluontoisesti se työllistää tapahtumiensa tuottajia ympäri vuoden. HPC on pyrkinyt toiminnassaan siihen, että kaikki sen järjestämiin tapahtumiin varta vasten kutsutut esiintyjät, julisteiden tekijät ja valokuvaajat saavat tekemästään työstä palkkion.

HPC:iin liittyen on aiemmin tehty kaksi opinnäytetyötä, molemmat vuonna 2012. Kumpikin opinnäytetyö keskittyi HPC:n yleisötapahtumiin liittyviin seikkoihin: Metropolian kulttuurituottajaopiskelija Harri Hertell otsikolla ”Runoklubin kehittäminen käytäjäälähtöisesti” ja Humakin kulttuurituottajaopiskelija Riikka Heinonen otsikolla ”Helsinki Poetry Connection etsii lavarunouden rajoja”. (Helsinki Poetry Connection ry 2013, 1-2; Hertell 2017, 65-70.)

1.4 Lähtötilanne ja HPC:n työpajatoiminnan tiivis historia

Työpajatoiminta sopii luontevasti osaksi HPC:n toimintaa yhdistyksen pääasiallisen tavoitteen eli lavarunouden aseman edistämisen vuoksi. Lavarunotyöpajojen erilaiset hyödyntämismahdollisuudet ovat todella moninaiset, ja HPC:sta löytyy monenlaisia osajia. HPC pystyy tarjoamaan yksittäisiä työpajoja tai työpajakokonaisuuksia esimerkiksi yläkouluille, lukioille, ammattikouluille tai työväenopistoille – eli monenlaisille ryhmille lähtötasosta riippumatta. Teemoittamalla työpajat voivat toimia ponnahduslautana omien käsitysten muodostamisessa erilaisista aiheista ajankohtaisista ikuisiin, tai ne voivat olla hauskoja kahden tunnin tutkimusmatkoja lavarunouden maailmaan. Työpajoissa voidaan esimerkiksi keskittyä tuottamaan kunnianhimoisesti laadukasta lavarunoutta tai ne voivat toimia ennemminkin ryhmäyttävinä tuokioina osallistujille.

HPC on järjestänyt historiansa aikana hajanaisesti työpajoja jo vuodesta 2010. Työpajoja on pidetty erilaisissa ympäristöissä kouluista musiikkifestivaaleihin, tavoittaen näin hyvin erilaisia kohderyhmiä. Työpajatoiminta ei kuitenkaan ole vielä vakiintunut säännölliseksi osaksi HPC:n toimintaa.

Runoviikko näkyy myös kouluissa ja luokissa

Runoista räppiä ja toisinpäin

Turun Sanomat
VIVI VIHANTO

Maskun Hemmingin koulun ilmaisu-
taidoluokassa istuu parikymmen-
päinen oppilasjoukko. Yksikään
mukana oleva ei nuoku, räplää pu-
helinta tai jutustele kaverin kanssa,
vaan kaikki kuuntelevat keskittynei-
vään vieraaksi tulleiden miesten tär-
noita. Tällä kertaa luokassa puhu-
taan runoista ja räpistä – asioista,
joita ei aivan heti osaisi yhdistää tois-
siinsa.

Tauolla selviää, mikä on vienyt
tuntia seuraavien oppilaiden huomi-
on.

–Tämä kuulostaa niin mielenkiin-
toiselta. On hyödyllistä kuulla, miten
voisi ilmaista itseään paremmin. Ja
oppia lisää räpistä! Voisin tehdä sa-
noituksia itsekin joskus tulevaisuu-
dessa. Julia Ala-Kokko kertoo.

–Ja lavastamisesta haluan tietää
enemmän. Sitä pystyy hyödyntämään
arjessa, ja vaikka koulun näytelmässä,
Henna Heinonen miettii.

–Myös esiintymisjännitys kiinnostaa.
Olisi hyvä oppia hallitsemaan
jännittämistä, Elina Pöntinen täyden-
tää.

**Osa Runoviikon
ohjelmaa**

Maskussa järjestetty, nuorille tarkoi-
tettu runoräp-työpaja on osa Varsinais-
Suomen Runoviikon ohjelmaa.
Pajan ohjaajat Harri Hertell ja Juha
Potka ovat saapuneet Maskuun Hei-
singistä, jossa he ovat vetäneet runon
esittämisen työpajoja noin vuoden
verran.

–Aiemmat työpajamme ovat olleet
selkeästi aikuisille, sillä työskente-
lemme usein ravintolaympäristössä.
Nyt olemme ensimmäistä kertaa yhdessä
tekemässä nuorten kanssa. On aika
jännittävää nähdä, mitä tuleman
pitää, runoilija ja puhemuusikko Hertell
kertoo ennen työpajan alkamista.

Hertell ja Potka pyörittävät työpa-
joja sanataidekollektiivi Helsingin
Poetry Connectionin kautta. Miehet
ovat tehneet aktiivisesti yhteistyötä
turkulaisten kulttuuripiirien kanssa,
joten osallistuminen Runoviikolle
tuntuu heille heti luontevalta ajatuk-
selta.

Oppilaat estradilla oman
runon kanssa

Reilun parin tunnin mittaisen ru-
noräp-työpajan ohjelma mukautuu
osallistujien ja kulloisenkin tilanteen
mukaan. Maskussa nuorille kerrotaan
muun muassa lavarunouden muo-
doista Suomessa sekä esiintymisestä
ja esiintymisjännityksen hallitsemi-
sestä. Osallistujat käyvät läpi myös
räpilyriikoiden käyttämistä suomalais-
sessa runoudessa.

–Nuoret pääsevät myös itse esitti-
mään omia runojaan, joihin olemme
heittä kovasti kannustaneet jo etukä-
teen. Annamme heille palautetta ru-
noista ja yritämme saada aikaan hyviä
ja vapautuneita keskusteluja, Hertell
kertoo.

Ilmaisu- ja musiikkitaiteen opiskelijat eivät jää
hiljaisiksi oman vuoron tullessa. Osa
porukasta empii vielä esitysvuoroaan,
toiset ovat kirjoittaneet jo valmiiksi
tekstejä oman vuoron varalle. Yksi
valmistautuneista on Julia Ala-Kokko.

–Olen tehnyt valmiiksi tekstin,
mutta sen lukeminen voisi olla hel-
pompaa omalta paikalta, ihmisten
keskeltä. Edessä oleminen jännittää,
Ala-Kokko sanoo.

–Runoja on paljon helpompi kir-
joittaa kuin esittää niitä julkisesti,
Roosa Inkinen toteaa viereistä.

Maskun Hemmingin koulun paja-
päivän jälkeen Hertell ja Potka lähte-
vät viemään räpin ja runouden sano-
maa Turkuun ja Kaarinaan. Tänään
torstaina iltapäivällä järjestettävä ru-
noräp-työpaja on tarkoitettu Kaari-
nan Valkeavuoren koulun oppilaille.
Ilalla miehet siirtyvät Runosmäen
nuorisotalolle, jossa nuoret pääsevät
kuulemaan räpilyriikoiden tekemisen
maailmasta.

•Rap-lyriikkapaja Runosmäen nuorisotalolla (Piiparinpolku 13) 8.11. klo 17–19. Maksuton ja avoinna kaikille nuorille.

Runoviikko
Varsinais-
Suomessa
2.–11.11.

Kuva 1 HPC:n perustaja Harri Hertell ja räppäri Juha Potka vetivät työpajan Maskun Hemmingin koulun oppilaille marraskuussa 2011, Turun Sanomat noteerasi.

Puhtaasti lavarunoihin keskittyvän työpajatoiminnan kannalta merkittävin tapahtuma on toistaiseksi ollut marras- ja joulukuun 2016 aikana Kallion kirjoittajakoulun kanssa järjestetty työpajakokonaisuus, jossa ohjaajina toimivat HPC:n aktiivit Juho Nieminen, Jenni Nirhamo ja Hanna Rentola. Neljän kerran työpajakokonaisuudessa keskityttiin uusien runojen kirjoittamiseen, valmiimpien tekstien editoimiseen sekä runojen esittämiseen. Työpaja oli suunnattu kaikille lavarunoudesta kiinnostuneille, niin vastaaloittaneille kuin kokeneemmillekin kirjoittajille. Työpajakokonaisuudesta saatu palaute oli kauttaaltaan myönteistä, ja vastaavalle, jopa laajamittaisemmalle, toiminnalle katsottiin olevan selkeää tilausta. Erityisen hyvänä nähtiin useamman eri opettajan mahdollistama näköalojen monipuolisuus, pienryhmätyöskentely ja kannustava ilmapiiri. (Helsinki Poetry Connection ry 2016a; 2016b.)

Marraskuun 2015 ja toukokuun 2016 välisenä aikana HPC:n aktiivit Aura Nurmi ja Jenni Hurmerinta ohjasivat kaksi kertaa kuukaudessa sanataidepajaa Hakaniemen Tyttöjen Talolla. Pajassa kirjoitettiin erilaisia tekstejä proosasta runoihin sekä lausuttiin runoja, räpättiin ja laulettiin. (Helsinki Poetry Connection ry 2015.)

Maaliskuussa 2017 HPC:n aktiivit Aura Nurmi ja Kasper Salonen johdattelivat halukkaita lavarunouden saloihin Kulttuurikeskus Caisassa vapaamuotoisessa tilaisuudessa, jonka lopussa oli open mic -osuus. Viimeisimpänä HPC:n aktiivit Veera Koivaara, Juho Nieminen, Joonas Sojakka ja Roosa Tiensuu ohjasivat Faces-festivaaleilla lavarunotekstien hiomiseen keskittyvän työpajan, johon osallistujia pyydettiin ilmoittautumaan etukäteen ja saapumaan paikalle jo kirjoittamiensa tekstien kanssa.

1.5 Oma taustani

Olen kuulunut HPC:n hallitukseen toukokuusta 2017 lähtien. Yhdistyksen jäsen olen ollut lähes sen perustamisesta saakka, ja lisäksi olen kuulunut niin kutsuttuihin *HPC-aktiiveihin*, eli ollut jollain tapaa mukana erilaisessa toiminnassa pitkin HPC:n taivalta. Pääasiassa osallistumiseni on ollut esiintymistä erilaisissa HPC:n tapahtumissa pääkaupunkiseudulla ja sen ulkopuolella.

Lavarunoutta olen esittänyt aktiivisesti vuodesta 2008. Olen esiintynyt niin lukioissa, ravintoloissa kuin musiikkifestivaaleillakin. Voitin lavarunouden (ts. poetry slamin) suomenmestaruuden vuosina 2012 ja 2016, ja olen ollut edustamassa Suomea poetry slamin MM-kilpailuissa Pariisissa 2013 ja EM-kisoissa Leuvenissa, Belgiassa 2016. Olen ohjannut lavarunotyöpajoja erilaisissa ympäristöissä yläkouluista avovankiloihin vuodesta 2012 alkaen. Työpajat ovat olleet pääsääntöisesti yksittäisiä kahden tunnin kokonaisuuksia. Kahden tunnin aikana on tutustuttu lavarunouteen taiteenlajina, tehty erilaisia kirjoitus- ja esiintymisharjoituksia ja mahdollisuuksien mukaan esitetty työpajan lopuksi omia runoja kannustavassa hengessä muulle ryhmälle.

2 LAVARUNOUS

Lavarunous on muinaisiin nuotiorinkeihin asti ulottuva taiteenmuoto, jossa nykypäivänä yhdistyvät etukäteen kirjoitettu, ja monesti ulkoa opeteltu, runo ja sen esittäminen. Tyylien kirjo on laaja vaihdellen niin kutsutusta perinteisemmästä runoudesta kohti räppiä, tarinankerrontaa ja stand up -komiikkaa. Esiintyjät hyödyntävät erilaisia elementtejä muovatessaan runoesitystään: tekstillisten keinojen lisäksi esiintyessä voidaan hyödyntää monialaisesti ääntä, kehonkieltä, liikehdintää, tilaa, pukeutumista, rekvisiittaa, musiikkia, kontaktia yleisöön ja myös itse esiintymispaikka luo oman ulottuvuutensa esitykseen. (Hertell 2017, 9-12, 123.)

Lavarunouden linseistä katsoen runouden määritelmäksi uskallankin yleistää näkemyksen: ”se mitä kutsutaan runoudeksi, on runoutta”. Se ei siis missään nimessä ole tarkkojen sääntöjen, mittojen tai muotojen sanelema runouden muoto, vaan kannustaa ilmaisun vapauteen niin tekstillisten kuin esityksellisten keinojen kautta. Perinteisestä *runonlausunnasta* lavarunouden erottaa yksinkertaisimmillaan se, että runon kirjoittaja on aina sama henkilö kuin sen esittäjä.

Yksinkertaisimmillaan taasen ero lavarunon ja painetun runon välillä on se, että runo muuttuu lavarunoksi, kun se on esitetty yleisölle – sen ei tarvitse paperilla erottua ollenkaan painetusta runoudesta. Merkittävä ero painettuun runouteen on myös se tosiasia, että lavarunoon kokija ei voi palata uudelleen halutessaan, paitsi tietysti vi-

deotallenteiden kautta. Lavarunous onkin nimenomaan tarkoitettu kuultavaksi, koetavaksi ja myötäellettäväksi tässä ja nyt: se on paikka-, aika- ja tilannesidonnaista. (Mt. 2017, 9-12, 123.)

2.1 Lavarunouskulttuuri

Kulttuurista puhuttaessa on oleellista määritellä alkuun, mitä sillä oikeastaan tarkoitetaan. Kulttuuria voidaan määritellä monin eri tavoin, mutta tässä opinnäytetyössä nojaan käsitykseen kulttuurista, jossa sen ilmeneminen nähdään

sekä persoonallisena että yhteisöllisenä ”oman kohtalon” luomisena, eli se on sitä miten ihminen elää ja luo elämänsä ja yhteisönsä elämää yhdessä toisten kanssa. (...) näkemys kulttuurista ilmentää tietyn yhteisön sisällä elävien ihmisten elämäntapaa, mutta määritelmä sisältää myös sen historiallisen prosessin, johon osallistujana ihminen ei ole vain kulttuurinsa tuote vaan myös sen luoja. Kulttuurin oleellinen elementti on silloin inhimillinen aktiviteetti: osallistuminen ja jokaisen ihmisen, persoonan, tietoiseen valintaan perustuva toiminta. Ihmiset ottavat vastuun omasta elämästään, ja sivistynyt ihminen tarkoittaa ihmistä, jolla on kyky elää luovasti omaa humaania olemassaoloaan nyt ja tulevaisuudessa. (Kurki 2008, 186-187.)

Lavarunouskulttuurilla tarkoitetaan lavarunouden ympärille muodostunutta toimintaa, jossa keskeistä on avoimuus, vuorovaikutus ja välittömyys sekä vapaus, demokraattisuus ja osallisuus. Open mic – avoin mikrofoni, jonka aikana kuka tahansa voi nousta lavalle esittämään omia tekstejään, on keskeinen osa lavarunoutta – jopa välttämättömyys koko kulttuurin elinvoimalle, koska sitä kautta lavarunoutta määritellään ilta toisensa jälkeen yhä uudelleen. Aura Nurmi (2017, 324) toteaa myös, että toinen ehto kulttuurin elinvoimaisuudelle on, että ”sen on otettava mukaan kaikki ja työskenneltävä kaikkien kanssa”. Nurmen lausahdus tiivistää hyvin yhteisöllisyyden merkityksen lavarunoudelle.

Lavarunouden perustavanlaatuisen etu verrattuna moniin muihin taiteen- tai runoudenlajeihin on, että ei ole tarkasti määritelty mitä se on. Tämä estetiikan väljyys on omiaan kannustamaan erilaisia tekijöitä tyyleistä tai taustoista riippumatta taiteenlajin pariin. Ja se samalla kannustaa muodostamaan oman henkilökohtaisen suhteen runouteen! Lavarunouden voidaan siis katsoa olevan helposti saavutettavaa ja varsin

monimuotoista. Yksi lavarunotapahtumien hienouksista onkin, että yhden illan aikana voi kuulla hyvin monen tyylistä runoutta, laadultaan hyvin eritasoisia esityksiä ja esiintyjä, joiden lähtökohdat voivat poiketa hyvin paljon toisistaan. (Frost 2014, 14-19.)

Lavarunotapahtumissa harvemmin joka ikinen runo on jokaisen makuun, mutta tämä juuri kannustaa kuulijoita olemaan nöyriä ja pyrkimään ymmärtämään erilaisten esiintyjien esteettisiä todellisuuksia. Hedonismiin ja passiivisuuteen taivuttelevan viihdeteollisuuden tykityksen keskellä on arvokasta päästä ajoittain kokemaan esityksiä, joista ei pidä tai joita ei ymmärrä. Se laajentaa ymmärrystä erilaisista todellisuuskäsityksistä, ja parhaimmillaan auttaa ymmärtämään toisia ihmisiä paremmin. Myös taiteentekijän kannalta on ehdottoman tärkeää altistua taide-esityksille, joiden sisällöstä ei ole tietoinen etukäteen, koska se mahdollistaa uusia esteettisiä oivalluksia. Lavarunotapahtumat ovatkin tiloja informaalille, sattumanvaraiselle, oppimiselle. (Mt. 2014, 14-19; Merriweather 2011, 9.)

Ero yleisön ja esiintyjän välillä on hyvin häilyvä lavarunoudessa, mikä jo lähtökohtaisesti madaltaa osallistumisen kynnyksiä. Tämä tasavertaisuus ilmenee erityisesti siinä, että yleisön ja esiintyjän välillä on suora vuorovaikutussuhde, ja että yleisön edustajan on yleisesti ottaen helppoa päätyä esiintyjäksi. Frostin (2014, 14) mukaan näistä samoista syistä spoken word -yhteisön uudet jäsenet ovat statukseltaan hyvin samanarvoisessa asemassa vanhempien konkarien kanssa. Sama on yleistettävissä suomalaiseseen lavarunouskulttuuriin. Lavarunotapahtumassa itse runouden lisäksi selkeä yhdistävä tekijä osallistujien välillä onkin usein nimenomaan halu osallistua, päästä hetkeksi jakamattoman huomion keskipisteeksi, kuka mistäkin syystä. Ja taustalla on myös ajatus sen mahdollisuuden tarjoamisesta muille, halu kannustaa muitakin tekemään niin – se on jopa ikään kuin odotus, sanomaton vaatimus. Mutta tietysti jotta lavarunousilloissa pysyy yllä tällainen avoin ja kannustava ilmapiiri, sen pitää kummuta suoraan järjestävän tahon toiminnasta. (Frost 2014, 14-19; Hertell 2017, 83-85; Kosola 2017, 96.)

Lavarunotapahtumat ovat hyvä esimerkki merkitys- ja elämysyhteiskunnallisen kehityksen kulttuurillisesta ja sosiaalisesta tasosta: ne ovat teknologisesti vaatimatonta, ekologisesti varsin kestäväää toimintaa ja niissä korostuvat nimenomaan merkitykset

eli tunteet, tarinat, luovuus ja ilmaisullisuus. Ne myös tukevat ”yhtä lailla yksilöllistä vapautta, yhteisöllisyyttä, kommunikaatiota ja yhteistyötä sekä rohkaisevat ilmaisullisuuteen ja rikkaaseen tunne-elämään.” (Heinonen, Kurki & Ruotsalainen 2012, 28, 30.) Lavarunous vastaakin jyrkästi ei Heinosen, Kurjen ja Ruotsalaisen (2012, 40) esittämiin huoliin ihmisten mahdollisesta tarttumisesta ”helppoon ja pinnalliseen elämyksen metsästämiseen tyydyttääkseen merkityksellisten kokemusten nälkäänsä” ja sortumisesta ”tuhoavaan hedonismiin”.

2.2 Lavarunous ilmaisun välineenä

Taiteen keinoin on mahdollista antaa ääni asioille tai ihmisryhmille, jotka valtavirrassa jäävät pimentoon. Lavarunouden maailmassa voi ilmaista itseään ilman yhteiskunnallisten rakenteiden ja sääntöjen sensuuria. Sen tekovaiheessa yhdistyvät saumattomasti kirjallinen ja suullinen ilmaisu, ja laji suorastaan kutsuu tyylien moninaisuutta luokseen. Runouteen kuuluva vapaus kielellä leikkimiseen usein madaltaa kynnystä kirjoittaa, kun ei tarvitse välittää kieliopista tai muista kirjoittamiseen liittyvistä säännöistä – sitä kautta voikin löytää kokonaan uuden lähestymistavan kirjoittamiseen. (Camangian 2008, 38, Reijonen & Strandén-Mahlamäki 2008, 11.)

Kun prosessin päämääränä on runon esittäminen, asettuu nimenomaan oman äänen löytäminen keskiöön kahdella eri tasolla: runon sisällössä ja sen ilmaisussa. Lavarunoo löytääkin lopullisen muotonsa vasta esitettynä, ja usein vasta useamman toiston jälkeen. Toistamisen kautta myös runon sisältö ja sen esitykselliset nyanssit hahmotuvat tekijälle paremmin. (Dyson 2005, 159.)

Vuorovaikutus esiintyjän ja yleisön välillä ei rajoitu pelkästään kognitiiviselle tasolle, vaan sukeltaa kokonaisvaltaisuudessaan paljon syvemmälle kummankin osapuolen sosiokulttuurisen taustan ymmärtämiseen. Lavarunous on erinomainen keino oppia tuntemaan itsensä paremmin, ja toisaalta haastaa kuulijoita ajattelemaan erilaisista tai uusista näkökulmista. Se parhaimmillaan johtaa ”sanattomaan dialogiin”, josta kumpuavan kasvukokemuksen myötä kaikkien osapuolten ymmärrys maailmasta laajenee. (Jocson 2005, 132, Merriweather 2011, 57-58.)

2.3 Lavarunotyöpajojen hyödyt yksilöille ja ryhmille

Lavarunotyöpajoissa ajaudutaan lavarunouden luonteen takia väistämättä taidepedagogisen ajattelun juurille: luodaan ”oppimiselle vapaa tila, joka mahdollistaa omaehtoisen ja kokeilevan toiminnan” sekä tuetaan ”kriittisen ajattelun kehittymistä” ja parhaimmillaan jopa kasvatetaan ”ymmärrystä yksilön ja yhteiskunnan välisistä suhteista”. Näin ei siis vain opita uutta tapaa ilmaista itseään (tai kehityä siinä), vaan myös ”ympäröivän todellisuuden tiedostamista ja muokkaamista”, joka myös edesauttaa osallistumista erilaisten yhteisöjen toimintaan niin pienessä kuin isommassakin mittakaavassa. (Riionheimo 2016, 50.)

Lavarunous taidekasvatuksen menetelmänä, kuten luova kirjoittaminen ylipäätään, kehittää itsetuntemusta, luovuutta, ryhmätyö- ja vuorovaikutustaitoja sekä ongelmanratkaisukykyä. Lavarunouden keinoin voikin lähestyä Arleen McCarty Hynesin ja Mary Hynes-Berryn (1986) määrittelemiä kirjallisuusterapian neljää päätavoitetta: reagoitavuuden paranemista, itsetuntemuksen lisääntymistä, ihmissuhteiden selventymistä ja todellisuusorientaation avartumista. Taiteen tekemisen on todettu myös kehittävän itsetuntoa, kognitiivisia kykyjä ja estetiikan tajun kehittymistä. (Anttonen ym. 2016, 25-26; Auvinen 2016, 6-7; Gregory 2014, 4-5; Viitaniemi 2008, 142-143.)

Opetukselliset ja kehitykselliset hyödyt lavarunoudessa eivät rajoitu pelkästään taiteeseen. Sitä voi hyödyntää kirjallisuuden opetuksessa; tilana identiteetin, henkilökohtaisen kehityksen ja oikeudenmukaisuuden kehittymiselle; toisiaan tukevan yhteisön ylläpitämisessä, ja sen avulla voi parantaa jopa sitoutumista formaaliin, eli muodolliseen, koulutukseen. (Gregory 2014, 5.) Ja jotta lista ei jäisi liian lyhyeksi, niin Ellis ym. (2003) ovat antaneet ymmärtää, että aktiivinen, kokeileva ja yhteistyölle pohjautuva lähestymistapa runojen lukemiseen, kirjoittamiseen ja esittämiseen voi edesauttaa opiskelijoiden kykyä oppia monimutkaisia käsitteitä ja taitoja nopeammin ja tehokkaammin (mt. 2014, 6).

Mitä enemmän lavarunouden kautta pyritään saavuttamaan tällaisia hyötyjä, sitä sitoutuneempia ohjaajien ja osallistujien tulee olla työpajoihin. Yhden kerran täsmäiskäällä voidaan vilauttaa vain lavan kulmaa ja antaa lupaus jostain enemmästä – tätäkään yhtään väheksymättä. Kertaluontoinenkin lavarunotyöpaja voi olla erittäin virkis-

tävä kokemus tavanomaisen arjen keskellä, tällaista palautetta olen ainakin itse saanut ja kuullut kentältä, ja sysätä osallistujissa liikkeelle muutosprosesseja, jotka tuottavat hedelmää pidemmällä aikavälillä.

2.4 Lavarunotyöpajat ohjaajan kannalta

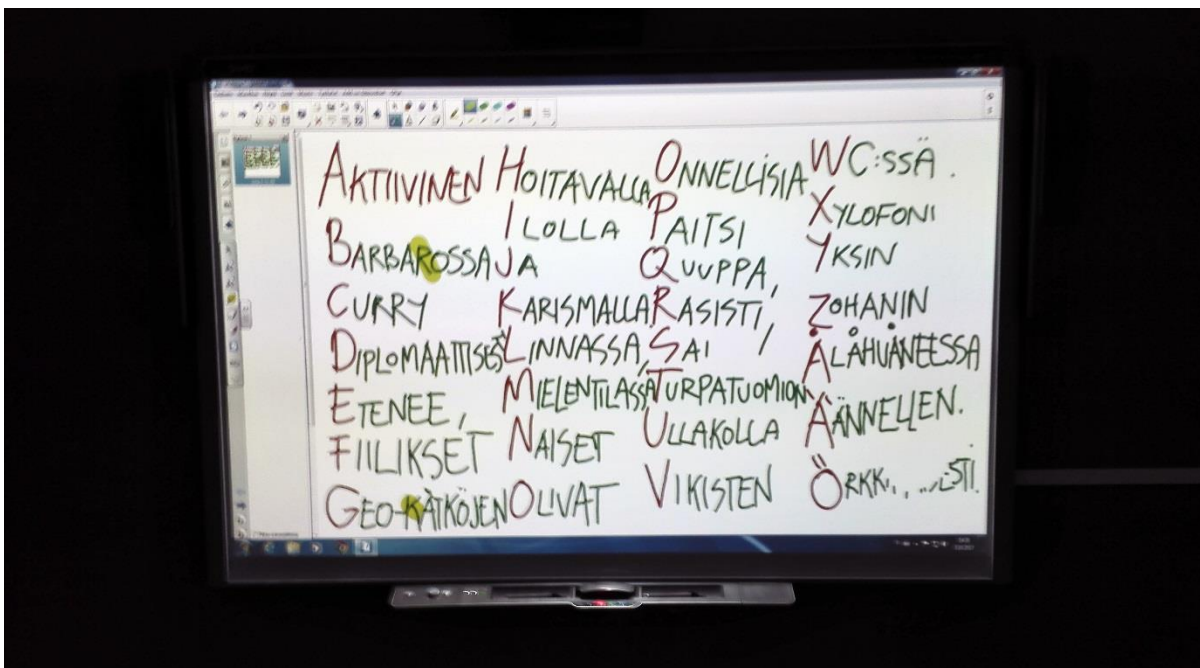
Keskeistä lavarunotyöpajalle on, että sen tavoitteena on nimenomaan itse kirjoitetun runon esittäminen. Tätä päämäärää kohti voidaan kulkea monia reittejä, mutta lähtökohtaisesti työpajaan kuuluu niin kirjoittamiseen kuin esiintymiseen liittyviä harjoituksia. Yhteishenkeä helpottaa koko ryhmän kesken tai pareittain tehdyt harjoitukset. Ohjaajan osallistuminen ja heittäytyminen mukaan harjoituksiin on tärkeää, koska se laskee kynnystä muiden osallistumiselle ja tuo ohjaajaa lähemmäs ohjattavia. Inspiraatiota työpajojen sisältöön voi hakea niin sanataide- kuin draamaopetuksenkin puolelta. Tärkeää on muistaa, että ketään ei saa pakottaa esittämään, tai edes näyttämään, omia henkilökohtaisia tekstejään muille. Tämä on varsinkin kokemattomille kirjoittajille syytä tehdä selväksi jo kirjoitusvaiheessa.

Työpajoilla ei missään nimessä tarvitse olla aiemmin mainitun kaltaisia yleviä tavoitteita, ja ohjaajan työ onkin määritellä – yhdessä ryhmän kanssa, jos mahdollista – mihin työpajalla pyritään, mikä sen tavoite on. Usein lavarunotyöpajojen hyödyt kulkevat mukana tahtomattakin. Joka tapauksessa työpajaohjaajan täytyy tarkasti miettiä kuinka syvälle tietoisuuteen työpajan aikana on tarkoitus, tai vaara, porautua ja valita harjoitteet sen ja tietysti ryhmän valmiuksien mukaisesti. Mutta, kuten olen esittänyt aiemmin, lavarunouden keinoin on vahvat edellytykset käsitellä hyvin koskettavia henkilökohtaisia aiheita, jopa suunnittelematta. Tämä vaatii ohjaajalta kuuntelun ja läsnäolon taitoa sekä herkkyyttä ja nopeaa reagointikykyä, mikäli joku ohjattavista joutuisi esimerkiksi pois tolaltaan alettuaan käsitellä jotakin itselleen vaikeaa aiheita. Kaikenlaisten tunteiden pintaan nouseminen on kuitenkin yleisesti ottaen myönteinen asia. Se kertoo, että harjoitus on onnistunut, se on *koskettanut*. Työpajaohjaaminen kaiken kaikkiaan vaatii aktiivista läsnäoloa, empatiaa sekä kykyä tulkita ryhmän sisäistä dynamiikkaa ja huomioida ryhmän jäseniä tasapuolisesti. Suvaitsevaisuus ja kärsivällisyys, huumorintajua unohtamatta, ovat myös ehdottoman tärkeitä ominaisuuksia ohjaajalle. (Hyttinen 2011, 30; Linnainmaa 2005, 25; Reijonen & Strandén-Mahlamäki 2008, 23, Thorn 2010, 65.)

On tärkeää pitää mielessä, että lavarunotyöpajaohjaaja ei ole terapeutti, vaan sanataiteen ja sen esittämisen asiantuntija sekä rohkaisija ja innostaja. Työpajoihin osallistuvien mahdolliset myönteiset kasvukokemukset ovat siis ensisijaisesti mahdollisuuksia, eivät varsinaisia tavoitteita, ellei toisin sovita, ja tämä on huomioitava työpajaa suunnitellessa. Tehtävänantojen on annettava tilaa itseilmaisulle monimerkityksellisesti, mutta se on tehtävä määrätietoisesti ja turvallisesti, pitäen etusijalla osallistujien hyvinvoinnin ja yhdessä tekemisen mielekkyyden ja luomisen ilon. Erityisesti mikäli työpajassa suuntaudutaan, tai vahingossa päädytään, henkilökohtaisesti vaikeiden asioiden pariin, on tärkeää päättää työpaja toivoa antavassa ilmapiirissä, esimerkiksi keventävän harjoituksen muodossa. (Angelli 2016, 6-7.)

Sanataiteen parissa työskentelevän ohjaajan on tärkeää muistaa, että kieli on ”todellisuutta edustavien merkkien” lisäksi väline merkitysten rakentamiseen: sanojen avulla muovataan todellisuutta, jonka vuoksi ohjaajan tulee ”oppia käyttämään työssään ihmisten tarinoita ongelmanratkaisun välineenä ja hyödyntämään kielikuvia, joita ihmiset käyttävät kuvatessaan itseään ja elämäänsä” (Reijonen & Strandén-Välimäki 2008, 64). Ohjaajan läsnäolon taito ja tarkkaavaisuus ovatkin tämän kannalta hyvin oleellisia, etenkin aloittelijoiden kanssa työskennellessä on tärkeää osata poimia jo osallistujien puheesta kimmokkeita inspiraation ja oman äänen löytämiseen.

Ohjaajan tulee pidempiaikaisissa lavarunoustyöpajakokonaisuuksissa tiedostaa, että oli lavarunotapahtumissa tai -työpajoissa ilmapiiri sitten kuinka kannustava ja yhdenvertainen tahansa, niin niiden ulkopuolella on kuitenkin maailma, jossa eivät päde samat lainalaisuudet. On tärkeää, että ohjaaja tunnistaa ohjattavista mahdolliset muunlaisen tuen tarpeet ja osaa ohjata heidät oikean tahon luo, oli kyse sitten vaikkapa työttömyydestä tai mielenterveydestä. Oleellista on myös kiinnittää huomiota siihen, ettei kukaan ohjattavista vahingossakaan ikään kuin jää omien runojensa vangeiksi. Erityisesti runoja esittäessä julkisesti yleisö saattaa helposti yhdistää runon hyvin vahvasti tekijäänsä, vaikka tämä vain kokeilisi lavalla miltä tuntuu sanoa jokin asia ääneen. Runon minä ja sen esittäjä eivät välttämättä vastaa toisiaan, eikä esittäjä ole velvoitettu toimimaan niiden ideaalien mukaan mitä hän runoissaan esittää. (Weinstein & West 2012, 293-296.)

Kuva 2 Yhden kertaluontoisen työpajan lopuksi erään ammattikoulun VALMA-luokkien opiskelijoiden kanssa yhdessä tehty aakkosruno. Viimeinen sana ehti hie- man pyyhkiytyä, se on ”örkkimäisesti”. Opiskelijat ja opettajat kaikki huutelivat ehdo- tuksiaan ja valitsimme yhdessä parhaat vaihtoehdot, minun toimiessa kirjurina. Yritin puolesta välissä kannustaa löytämään ”tarinaan” jonkinlaisen juonen, miten kaikki liittyy kaikkeen, mutta totesin sitten, että tämä onkin ilmeisesti dadaismia. Dadaismi ei ehkä ollut vältettävissä, sillä näissä aakkosissa oli kaksi o-kirjainta.

2.5 Lavarunotyöpajat avartamassa runokäsitystä

Monille lavarunous on käsitteenä entuudestaan tuntematon ja usein, esimerkiksi ylä- kouluikäisille pidettävissä, työpajoissa aikaa saakin käyttää siihen, että tutustuttaa osallistujat ensin taiteenlajiin itsessään. Osallistujilla, jotka eivät harrasta runoutta, on kuva runoudesta ylipäättään usein hyvin rajallinen. Tietysti poikkeuksiakin on, mutta lavarunouden kautta olen itse pystynyt työpajoissa usein avaamaan näkökulmaa sii- hen mitä runous on tai voi olla, joka oman tekstin tuottamisen lisäksi voi kannustaa tutustumaan tarkemmin myös kirjoitetun runouden kirjoon. Lavarunotyöpajoilla on siis ainakin toistaiseksi usein yleissivistäväkin tehtävä. Harri Hertell toteaa (2017, 112) nuorten ”pääsääntöisesti suhtautuvan uuteen asiaan varovaisen innostuneesti” ja erityisesti nuorten poikien valpastuvan kun lavarunous yhdistetään räppiin. Onkin ollut hauskaa huomata, että esimerkiksi osallistuessani keväällä 2017 runoyhdistys

Nihil Interit ry:n järjestämään Runoutta!-kiertueeseen, vastailin Satakunnassa yhden yläkoulun 7. luokan oppilaiden etukäteen tekemiin kysymyksiin runoilijan työstä viisitoista minuuttia samalla seuraten yleisön jäsenten keskittymiskyvyn väistämätöntä murenemistä atomeiksi. Lopulta esittäessäni yhden oman runoni osalta porukasta meinasi loksahda leuat sijoiltaan, enkä hirveästi edes liioittele. Tämä kertoo uudella lailla runoutta lähestyvien menetelmien tarpeellisuudesta ennen kaikkea.

Tätä opinnäytetyötä varten tehdyssä ryhmähaastattelussa nousi esille, että lavarunotyöpajat ovat, etenkin jo kirjoittamista harrastaville, oivallinen tilaisuus tutustua erilaisiin tapoihin kirjoittaa runoja. Yksi haastateltavista totesi erojen olevan suuria eri ikäryhmien välillä, hieman kärjistäen: eläkeikäiset ovat hyvin tottuneita perinteiseen runonlausuntaan ja esimerkiksi luontokuvaston käyttäminen runoissa on heille hyvin tuttua, kun taas nuoremmille spoken word -runouden tai räpin muotokieli ovat jo vessa. Erilaisten kirjoitusharjoitteiden kautta on mahdollista vapauttaa tiettyyn ilmasutapaan tottuneita kirjoittajia pinttymistään, ja auttaa heitä löytämään entistä monipuolisempia tapoja ilmaista itseään ja näin edesauttaa oman persoonallisemman tyylin muotoutumisprosessia.

3 LAVARUNOTYÖPAJAT YHTEISÖPEDAGOGIN NÄKÖKULMASTA

Olen pyrkinyt aiemmissa kappaleissa tuomaan esille yhteisöpedagogillekin ominaisia käsitteitä liittyen lavarunouteen ja lavarunotyöpajoihin, kuten yhteisöllisyyttä ja osallisuutta. Lavarunotyöpajat ovat sikälkin yhteisöpedagogille ominaisella kentällä, että niissä korostuvat yhdessä tekeminen ja ryhmässä toimiminen, ja näin ollen voidaan alkaa jo puhua niin syrjäytymisen ehkäisystä kuin sosiaalisesta vahvistamisesta, voimaantumisestakin. Edellä mainittujen tavoitteiden täytyminen riippuu tietysti paljon kyseessä olevan työpajan tai työpajojen sarjan varsinaisesta toteutuksesta. (Keskinen & Kuivakangas 2012, 124, 132; Kuivakangas 2012, 4.)

Lavarunotyöpajat ovat myös erinomainen kanava eri kulttuurien kohtaamisen mahdollistamiselle. Se sopii menetelmänä esimerkiksi ryhmien välisiä rajoja rikkovaan

nuorisotyöhön, jota esimerkiksi Laitinen (2012, 69) peräänkuuluttaa. Yhteisöllisyyden vahvistamisen lisäksi lavarunous voi samassa yhteydessä olla muuta kuin suomea äidinkielenään puhuville virkistävän erilainen tapa lähestyä kirjoittamista ja kirjoitetun tekstin esittämistä ääneen. Sikäli lavarunous sopii myös aseeksi taisteluun paljon pinnalla ollutta poikien luku- ja kirjoitustaidon heikkenemistä vastaan. Usein lavarunotapahtumissa näkee hyvin erilaisia vähemmistöjä edustavia ihmisiä, oli kyse sitten esimerkiksi etnisyydestä, sukupuolesta tai seksuaalisuudesta, ja runoja esitetään usein myös useammalla eri kielellä. Tässä mielessä lavarunouden voidaan siis katsoa olevan yhdenvertaisuutta edistävää toimintaa. Oman vähemmistötaustan käsittely on hyvin yleistä lavarunoudessa maailmanlaajuisestikin. (Jocson 2005, 135-136.)

Runojen esittäminen on yksi keino vastata yhteisöpedagogille kuuluviin tavoitteisiin aktiivisesta kansalaisuudesta (Laitinen 2012, 85-86). Olen esimerkiksi omissa runoissani käsitellyt niin parisuhdeväkivaltaa kuin yhteiskuntaamme liittyviä syrjiviä rakenteita ja asenteita. Lavarunous saattaakin flirttailla jopa aktivismin kanssa, sillä sen avulla voi tuoda esille syrjittyjen näkökulmia tai kritisoida vallanpitäjiä, missä mielessä se täyttää myös *sosiaalisesti sitoutuneeseen taiteeseen* kuuluvan ajatuksen, että ”taide jollakin tavalla sitoutuu yleisöönsä” (Kantonen 2005, 65). Lavarunous on ylipäätään auttanut minua kehittämään itselleni yhteisöpedagoginakin elintärkeitä ominaisuuksia, kuten vaikkapa itsetuntemusta, vuorovaikutustaitoja ja erilaisten paineiden ja ongelmien sietokykyä.

3.1 Lavarunotyöpajat sosiokulttuurisen innostamisen näkökulmasta

Sosiokulttuurinen innostaminen on muutosta tavoittelevaa toimintaa, joka ”lähtee aina liikkeelle vallitsevan tilanteen, todellisuuden, analyysistä, ja toiminta tapahtuu tuon todellisuuden tarjoamissa realistisissa puitteissa.” Emme siis voi tavoitella muutosta, jos emme tunne sen perustana olevaa todellisuutta. Lisäksi muutosta tavoittelevan toiminnan perustaksi tarvitaan aina teoriaa, sillä ilman sitä toiminta on vain ”turhaa päämäärätöntä puuhastelua, ja teoria ilman toimintaa on puolestaan merkityksetöntä ajatusleikkiä”. Teorian tulee aina kääntyä toiminnaksi, jotta asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa. (Kurki & Kurki-Suutarinen & Taruvuori 2010, 17, 19.)

Sosiokulttuuriselle innostamiselle ominainen teorian ja käytännön yhdistäminen sopiikin lavarunotyöpajoille kuin sademetsä hiilinieluksi: alkukartoituksen ja suunnittelun kautta on mahdollista muotoilla työpaja osallistujien näköiseksi ja käsittelemään kriittisesti erilaisia aiheita siitä maailmasta missä he elävät, ja näin erilaisten harjoitteiden kautta saada muutosprosesseja sanallistetuiksi taiteen keinoin. (Kurki, Kurki-Suutarinen & Taruvuori 2010, 19.) Kaiken kaikkiaan lavarunotyöpajoissa voidaan toteuttaa hyvin luontevasti Kurjen (2010, 198) esittämät sosiokulttuurisen innostamisen tärkeimmät piirteet:

- innostaminen on osallistumista
- sen perustana on osallistava pedagogiikka
- innostamisessa mennään sinne, missä ihmiset ovat ja elävät, heidän arkipäiväänsä
- toiminnassa (sen metodologiassa) lähdetään siltä tietoisuuden tasolta, jolla ihmiset kulloinkin ovat (ei mitään hienoa metodologiaa tai muuta, jota kukaan ei ymmärrä)
- innostaminen perustuu kunnioitukseen: jokainen ihminen on yhtä arvokas ja ainutlaatuinen persoona riippumatta rodusta, sukupuolesta, uskonnosta, asemasta tai varallisuudesta
- innostaminen on erinomainen tuki kulttuurisen identiteetin vahvistamiselle

Lavarunotyöpajoissa osallistujat ovat aktiivisia tekijöitä, joita ohjaaja innostaa, myös omalla osallistumisellaan. Ne voidaan toteuttaa ihmisten arkiympäristöissä ja osallistujien lähtötasosta riippuen työpajassa voidaan käyttää ensin aikaa tutustumiseen lavarunouteen taiteenmuotona. Ja, kuten olen aiemmin tuonut esille, lavarunous tukee henkisestä kasvua, ja kulttuuri sen ympärillä on hyvin yhdenvertaista.

Ongelmalliseksi sosiokulttuurisen innostamisen kaikkien tavoitteiden toteutumisen lavarunotyöpajatoiminnassa tekee se, että toimintaa on vaikea lähteä toteuttamaan niin kokonaisvaltaisesti kaikissa yhteyksissä kuin olisi toivottavaa. Filosofis-metodologista innostamisen prosessia on mahdotonta toteuttaa kertaluontoisissa työpajoissa – siitä voi haaveilla ainoastaan pitkäkestoisemmissä työpajakokonaisuuksissa. Muissa tapauksissa työpaja voi toimia lähinnä yksittäisenä seikkailuna sanataiteen maailmaan, kurkistuksena siihen mitä se voisi tarjota. (Kurki, Kurki-Suutarinen & Taruvuori 2010, 19.)

Ainakin Yhdysvalloissa on järjestetty selkeästi sosiokulttuurisen innostamisen periaatteisiin pohjaavia kirjoitusryhmiä, joissa on käytetty spoken wordia määrätietoisesti työkaluna kriittisen ajattelun kehittämiseen ja merkitysten löytämiseen, niin nuorten

kanssa kuin aikuiskasvatuksessakin. Joissain ryhmissä on lisäksi odotettu osallistujien esiintyvän julkisesti erilaisissa tapahtumissa, jotta sitä kautta he sitä kautta kehittäisivät ilmaisuaan entisestään. (Camangian 2008, 52; Fisher 2005, 116, 128; Merriweather 2011, 60.) Tämän kaltainen toiminta vaatii toki innostajalta erityisen vahvaa osaamista niin yhteisöpedagogiaan liittyvissä kompetensseissa kuin sanataiteenkin saralla, mutta myös vahvaa tietoperustaa, ymmärrystä ja näkemystä siitä miksi esimerkiksi yhteiskuntamme on sellainen kuin se on ja minkälaisia tulevaisuuden näkymiä on odotettavissa. Tällaista innostajuutta vastaakin parhaiten Gillet'n (1995) luokittelemista innostajatyypeistä *militantti innostaja*, joka ”pyrkii herättämään ihmisten tietoisuutta” ja jonka toiminta ponnistaa ideologiselta pohjalta, jota ”ohjaavat humanistiset arvot, joihin liittyy voimakas kutsumuksellinen tietoisuus” (Kurki 2000, 84).

4 TYÖPAJAOSAAMISEN JA -TOIMINNAN TOIVEIDEN KARTOITTAMINEN

HPC:n työpajatoiminnan kehittämiseksi oli olennaista selvittää alkuun minkälaista osaamista työpajaohjauksesta kiinnostuneilla oli. Moni toiminnasta kiinnostunut oli ohjannut paljon toisistaan poikkeavissa yhteyksissä hyvin erilaisia työpajoja, eikä minkäänlaista kokonaiskuvaa eri henkilöiden osaamisesta ollut kerätty aiemmin. Jotta työpajatoiminta tulevaisuudessa vastaisi ohjaajien ajatuksia, oli kartoitettava lisäksi minkälaisia toiveita työpajatoiminnasta ja sen järjestämisestä heillä oli siihen liittyen.

4.1 Ryhmähaastattelu

Ryhmähaastattelulla tarkoitetaan haastattelutilannetta, jossa on samanaikaisesti useampi haastateltava. Haastateltavien erilaiset näkökulmat usein ruokkivat toinen toistaan mahdollistaen uusien, syvempien, tasojen löytämisen käsiteltävissä asioissa. Menetelmänä se toimii hyvin tilanteessa, jossa valitusta aiheesta ei ole valmiina paljoa tietoa tai se on epämääräistä. Haastattelu tiedonkeruumenetelmänä nostaa esille yksilön tai yksilöt tutkimustilanteen keskiöön, joka osaamiskartoituksen kannalta oli hyvin olennaista. HPC:n työpajaosaamisen kartoittamisen lisäksi haastattelun tavoitteena oli kerätä tietoa ja ideoita siitä millaisena toimijana HPC nähdään tulevaisuu-

nessa työpajatoiminnan osalta ja miten toimintaa olisi parasta lähteä kehittämään käytännössä. Etenkin tähän osuuteen ryhmähaastattelu oli menetelmänä luonteva valinta, ja haastattelutilanne muistuttikin ajoittain melkein enemmän aivoriiheä, mitä etukäteen toivoinkin. (Eskola & Suoranta 1998, 69-71; Moilanen, Ojasalo & Ritalahti 2008, 42, 95, 100-101.)

Valmistelin ryhmähaastattelun HPC:n hallituksen jäsenille. Mahdollisuus osallistua oli myös muutamilla aktiivisesti toiminnassa mukana olevilla rivijäsenillä, joilla oli kiinnostusta työpajatoimintaa kohtaan. Kyseessä oli siis *sisäinen fokusryhmä*. Äänestimme sopivan ajankohdan ehdottamistani päivistä hyödyntäen Doodle-nettisivua. Menetelmävalintaa puolsi sekin, että sopivaa ajankohtaa kävi äänestämässä seitsemän henkilöä, kun ryhmähaastattelun sopivana osallistujamääränä pidetään 4-12 henkilöä. Haastatteluun pääsi lopulta viisi kuudesta ilmoittautuneesta, sillä yksi joutui jättäytymään pois sairastapauksen vuoksi. Haastattelu tapahtui 16.10.2017 fyysisesti Maunula-talon ryhmätyötilassa, joka oli entuudestaan tuntematon paikka kaikille paitsi yhdelle haastateltavista. Toteuttamalla haastattelun ympäristössä, jossa HPC:n hallitus ei ole tottunut toimimaan, halusin varmistaa sen, ettei tilanne tuntuisi liian tutulta kenellekään – että olisimme ikään kuin jonkun uuden äärellä. (Eskola & Suoranta 1998, 71; Moilanen, Ojasalo & Ritalahti 2008, 42, 100-101.)

Moilanen, Ojasalo & Ritalahti (2009, 101) esittävät, että ryhmähaastattelun tekijän olisi parempi olla joku ulkopuolinen henkilö, jotta haastateltavat tuntuivat olonsa vapautuneiksi. Uskalsin kuitenkin lähteä toimimaan tätä näkemystä vastaan, sillä tunnen itseni ja haastateltavat sen verran hyvin, etten uskonut tällaista ongelmaa syntyvän. HPC:n hallitus vaikuttaa ulkopuolisellekin useimmiten enemmän kaveriporukalta kuin viralliselta yhdistyksen päätäntäelimeltä. Haastatteluun osallistuneet siis tunsivat toisensa entuudestaan ja ovat tottuneita keskustelemaan toistensa kanssa lavarouteen liittyvistä asioista, niin yhdistystoiminnan puolelta kuin taiteentekijänkin näkökulmasta. Roolini oli tavallaan siis sikäli helppo, että minun ei tarvinnut kiinnittää erityistä huomiota ryhmädynamiikkaan, ja mahdolliset ongelmakohdat olivat minulla pitkälti tiedossa. Edellä mainittu tosiasia tietysti myös mahdollistaa sokeiden pisteiden synnyn, mutta ryhmähaastattelu sujui hyvässä hengessä, eikä kukaan ole missään vaiheessa ilmaissut kritiikkiä menetelmävalintaa tai haastattelutilannetta kohtaan. On tietysti mahdollista, että joku ei ole halunnut tuoda julki kritiikkiään toiminta-

tapaani syystä tai toisesta, mutta rohkenen pitää tätä melko epätodennäköisenä. Osallistujat olivat innostuneita, mutta antoivat myös toisilleen tilaa puhua. Heidän välilleen syntyi aitoa vuorovaikuttamista, eikä minun tarvinnut puuttua keskustelun eteenmiseen oikeastaan kuin niissä kohdin, missä aikataulun vuoksi oli syytä siirtyä eteenpäin, jotta kaikkiin asettamiini keskeisiin kysymyksiin saatiin vastattua.

Haastattelussa kysyin osallistujien

- aiempaa kokemusta lavarunotyöpajaohjaajuudesta tai muista työpajaohjauskokemuksista
- näkemyksiä siitä miksi lavarunous on hyvä/tärkeä asia
- näkemyksiä lavarunotyöpajojen yhteisöllisyydestä (esimerkiksi ryhmähengen kehityksen kannalta)
- näkemyksiä työpajatoiminnan tulevaisuudesta
- näkemyksiä työpajatoiminnan käynnistämisestä käytännössä

4.2 Täydentävät yksilohaastattelut

Osa työpajatoiminnasta kiinnostuneista ei päässyt paikalle järjestettyyn ryhmähaastatteluun. Useamman ihmisen kanssa aikataulujen sovittaminen yhteen ei aina ole käytännössä mahdollista, mutta se ei saisi vaikuttaa toiminnan demokraattisuuteen. Koin ehdottoman tärkeänä, että jo suunnitteluvaiheessa myös niiden toiminnasta kiinnostuneiden ääni saataisiin kuuluviin, jotka eivät päässeet ryhmähaastatteluun. Esitin näille viidelle henkilölle Facebookissa yksityisesti samoja kysymyksiä kuin mihin hain vastauksia ryhmähaastattelussa, ja pyysin vastaukset sähköpostitse. Tämä sähköinen yksilohaastattelu toimi siis ryhmähaastattelussa tapahtunutta kartoitusta täydentävänä menetelmänä. Sain lopulta kaksi vastausta sähköpostiini, yksi ei ehtinyt tähän opinnäytetyöprosessiin vielä mukaan, ja kaksi ei reagoanut ollenkaan.

4.3 Kysely HPC-aktiiveille

Ryhmähaastattelussa heräsi ajatus kartoittaa niin kutsuttujen HPC-aktiivien mahdollista työpajaosaamista. HPC-aktiivit ovat hallituksen ulkopuolisia HPC:n jäseniä, joilla on kiinnostusta rivijäsenyyttä suurempaan osallistumiseen HPC:n toiminnassa. Ryhmään kuuluu n. 20 henkilöä ja sille on oma salainen ryhmänsä Facebookissa. Koin-

kin luontevimmaksi henkilökohtaisen yhteydenoton sijaan tehdä kyseiseen ryhmään julkaisun, joka sisälsi saateen ja linkin kyselyyn.

Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa työpajatoiminnasta kiinnostuneiden osaamista ja kokemusta liittyen opettamiseen ja ohjaukseen avoimilla kysymyksillä. Monivalintakysymyksillä puolestaan kartoitin erilaisia osaamisia liittyen työpajatoimintaan liittyviin mahdollisuuksiin, kuten esimerkiksi kuvataiteen yhdistämistä lavarunouteen. Pysin tekemään kyselystä mahdollisimman helposti lähestyttävän, jotta kynnys ilmaista kiinnostustaan työpajatoimintaa kohtaan ei ainakaan olisi kiinni kyselyn haastavuudesta.

Tämä kysely osoittautui turhaksi, sillä siihen ei tullut muistutuksista huolimatta yhtään vastausta. Osalta HPC-aktiiveista meni tieto kyselystä aivan ohi ja ilmeisesti osaa ei ainakaan tässä vaiheessa kiinnostanut työpajatoiminta. Kyselyyn palattaneen uudemman kerran, kun työpajatoiminta on hieman käynnistely-yskähdyksiä pidemmällä. Kysely olisi mahdollisesti poikanut enemmän tulosta, jos olisin merkannut julkaisuun HPC-aktiivien nimet ja kysellyt kiinnostuksesta työpajatoimintaa kohtaan, ja siten kiinnostuneille esittänyt samat kysymykset kuin niille, jotka eivät päässeet ryhmähaastatteluun. Optimistina ajattelin, että vastauksia olisi tullut selkeästi useampia, jolloin tällaisen kyselyn käyttö olisi ollut perustellumpaa sen soveltuessa hyvin nimenomaan määrälliseen aineistoon, jolloin vastauksista olisi saanut suoraan kätevän listan eri henkilöiden osaamisesta yhteystietoineen, jota olisi voinut hyödyntää myöhemmin työpajatoiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa (Moilanen, Ojasalo & Rita-lahti 2009, 109).

4.4 Aineiston analysointi

Haastattelun litteroituani kävin sen läpi pari kertaa merkiten ylös ydinasioita. Keräsin erikseen talteen ohjaajien osaamisen sekä toiveet ja tavoitteet työpajatoiminnan suhteen. Purin aineistoa siis teema-alueittain, keskittyen seikkoihin, jotka saivat selkeää kannatusta kaikilta haastatteluun osallistuneilta, tai jotka muuten vain toistuivat haastattelun aikana. Näkemyksiä lavarunouden merkityksellisyydestä olen yhdistänyt opinnäytetyössä muuhun teoriapohjaan. Minkäänlaisia eriäviä mielipiteitä ei ryhmähaastattelun aikana noussut esille, esimerkiksi työpajatoiminnan käynnistämisen suh-

teen, ja näkemykset lavarunoudestakin ovat täysin yhteneväiset tutkimuksiin verrattuna. Yksilöiltä saaduista sähköpostivastauksista poimin ohjaajien osaamisen talteen ja muuten pyrin erityisesti kiinnittämään huomiota näkökulmiin, jotka eivät nousseet esille ryhmähaastattelun aikana. (Moilanen ym. 2009, 99.)

Myöhemmin tein HPC:n hallituksen salaiseen Facebook-ryhmään julkaisuja, joissa nostin esille keskeisimpiä teemoja mahdollistaakseni jatkokommentoinnin, ja toisaalta sen, etten ole vahingossa tulkinnut jotain väärin. Jatkokommentointimahdollisuudella halusin myös varmistaa sen, että kaikki haastateltavat, ja etenkin ne, jotka eivät päässeet ryhmähaastatteluun, varmasti saivat äänensä kuuluviin. Ryhmähaastattelu kun on kuitenkin tiettyyn ajankohtaan rajoitettu tilanne, tässä tapauksessa kahteen tuntiin, jossa on välillä kenties tiivistettävä omia sanomisia, että muutkin ehtivät ääneen. HPC:n hallituksen Facebook-ryhmä on aktiivisessa käytössä lähes päivittäin, ja osaan julkaisuistani syntyikin aihetta syventävää jatkokeskustelua.

Keskeisimmät ajatukset, jotka nousivat esiin kartoituksessa, olivat: 1) työpajatoiminnan lujittaminen säännölliseksi osaksi HPC:n toimintaa, 2) työpajatilauslomakkeen muotoileminen ja julkaiseminen toiminnan säännöllistämisen tueksi, 3) työpajaohjaajien sisäisen sparrausryhmän muodostaminen, 4) työparien käyttö työpajatoiminnassa ja 5) työpajatoiminnan linkittäminen HPC:n tapahtumatoimintaan. Liittyen lavarunouteen yleisemmin haastateltavat toivat esille kokeneensa lavarunouden, nimenomaan tekijän kannalta, kasvattavana, rohkaisevana ja palkitsevana. Juuri runon kirjoittamisen yhdistäminen sen esittämiseen on keskiössä: se ”kiva pikku runo”, jonka olet kirjoittanut, yhtäkkiä todellistuu ottaessasi tilan, lavan ja mikin, haltuun ja esittäessäsä runosi. Yksi haastateltava tiivisti, että lavarunous vastaa perusinhimillisiin tarpeisiin ilmaista itseään, tulla kuulluksi ja kuulua joukkoon. Haastateltavien näkemykset osuivatkin täysin yhteen maailmalla tehdyn tutkimustyön kanssa.

5 JATKOTOIMENPITEET

On ensisijaisen tärkeää, että työpajatoimintaan osallistuvat ohjaajat kokevat työskentelyn mahdollisimman mielekkäänä alusta loppuun, jotta työpajatoiminnalle saataisiin

jatkuvuutta. Tämä koskee niin työpajojen järjestämiseen kuin niiden ohjaamiseen liittyvää työtä. Työpajojen laadullisenkin kehittymisen kannalta niiden jatkuvuus on keskeistä, sillä säännöllinen toiminta jo itsessään motivoi aivan toisella tavalla ohjaajia kehittämään osaamistaan. Kaikilla HPC:n työpajojen ohjaamisesta kiinnostuneilla ohjaajilla on elämässä muutakin kuin lavarunous, ja jotta sille pystyy raivaamaan tilaa kalenteristaan, on tärkeää, että toiminnalla on joku konkreettinen, toteutuva tavoite, jossa hankittua tietoperustaa ja taitoa pääsee käyttämään, ja että tehdystä työstä saa korvauksen.

Vuonna 2016 toteutettu niin sanottu pilottityöpajakokonaisuus sai hyvin myönteistä palautetta osallistuneilta, mutta siitä huolimatta HPC:ssa ei oltu lähdetty luomaan selkeää jatkumoa työpajatoiminnalle. Yksi syy tälle oli ryhmähaastattelussa esille tullut työläys: HPC sai vuonna 2016 Taiteen edistämiskeskukselta (tästä eteenpäin lyhyemmin Taike) 2000 euron apurahan työpajatoiminnan järjestämiseen. Työpajatoimintaa koordinoanut henkilö totesi kuitenkin, että saatuun apurahaan nähden työpajatoiminnan tarve oli aivan liian suuri. Taiken apuraha ei korvaa kokonaisuudessaan ohjaajien palkkaa, vaan osa palkkiosta täytyy tulla taholta, jonka katon alla työpaja järjestetään. Muun muassa Tyttöjen talolla järjestetyistä työpajoista ohjaajat saivat palkaksi koko jakson ajalta vain 150 euroa, koska Tyttöjen talolla ei ollut rahaa maksaa minkäänlaista palkkaa. Myös raportointi Taikelle koettiin raskaana prosessina. Ryhmähaastattelussa todettiin, että mikäli Taikelta halutaan tulevaisuudessa hakea apurahaa työpajatoimintaan, on haettavan summan oltava huomattavasti isompi. Tämä vaatii tietysti paljon etukäteissuunnittelua ja sidosryhmien kartoittamista, jotta saatu tuki saadaan käytettyä mielekkäästi.

5.1 Työpajaosaaminen tällä hetkellä

Haastattelujen ja kyselyiden pohjalta kävi ilmi, että HPC:n potentiaalisilta työpajaohjaajilta löytyy kokemusta

- eniten nuorten, nuorten aikuisten ja aikuisten ohjaamisesta
- lasten ja vanhusten ohjaamisesta (muutamalta ohjaajalta)
- niin kokeneiden harrastajien kuin vasta-alkajien opastamisesta, mutta myös vastarannankiiskien innostamisesta lavarunouden pariin

- ikärakenteeltaan ja kokemukseltaan hyvin hajanaisten ryhmien ohjaamisesta
- yksittäisten työpajojen ja useammasta kerrasta koostuvien kokonaisuuksien rakentamisesta ja ohjaamisesta
- työpajojen ohjaamisesta erikseen työpajalle varatuissa tiloissa ja työpajan ohjaamisessa tilaajatahon tiloissa
- erilaisten teemojen ympärille kiedottujen työpajojen ohjaamisesta (esimerkiksi trauman purku, omakuva, kuvaruno)

Osalla potentiaalisista ohjaajista kokemus lavarunotyöpajojen ohjaamisesta on hyvin vähäistä, mutta kokemusta löytyi senkin edestä erilaisten runotyöpajojen ohjaamisesta tai luovan kirjoittamisen opettamisesta. Ryhmästä löytyy myös kokemusta lavaruno-nettikurssin organisoimisesta ja ohjaamisesta. Työpajoja pystytään järjestämään myös kokonaan englanniksi, ja sen vuoksi tulevaisuudessa onkin mahdollista miettiä yhteistyötä esimerkiksi maahanmuuttoon liittyvien organisaatioiden, muulla kielellä kuin suomeksi kirjoittavien asemaa edistävien yhdistysten tai ulkomaisten lavarunopetusta tarjoavien tahojen kanssa.

Ohjaajien erilaiset taustat ja ohjaamisosaaminen ovat ehdottomasti HPC:n eduksi lavarunouden monipuolisten mahdollisuuksien vuoksi. Kaikilla ohjaajilla on ylipäättään hieman erilainen lähestymistapa lavarunouteen, räpistä stand up:iin ja kokeilevasta runoudesta kohti perinteisempää runoutta, joka on suuri rikkaus ja valttikortti.

5.2 Työpajojen toteutus alkuvaiheessa

Työpajoja lähdetään alkuvaiheessa, sovitusti kartoituksen pohjalta, tarjoamaan ensisijaisesti nettisivujen kautta. HPC:n tammikuun alussa julkaistaville uusille nettisivuille tulee erillinen alasivu työpajatoiminnalle, johon tulee työpajan tilauslomake. Ryhmähaastattelussa nousi esille myös, että työpajakokonaisuudet tulisi koota nimenomaan sisältö-, ei henkilökeskeisesti, ja että työpajatoimintaan valitaan tulevaisuudessa 1-2 koordinaattoria, jotka pitävät pakkaa kasassa. Työpajojen järjestämisessä on kolme erilaista muotoa, joita kaikkia lähdetään ennen pitkää edistämään: 1) tilaajalähtöiset työpajat, 2) erilaisille tahoille tarjottavat valmiit työpajapaketit ja 3) yksilöille suunnatut työpajat.

Heti alkuun työpajatoiminnalle ei lähdetä hakemaan apurahaa, vaan mahdolliset työpajat toteutuvat mikäli tilaajataholta tai osallistujilta löytyy maksukykyä. Potentiaaliset apurahoja myöntävät toimijat ovat HPC:lla hyvin tiedossa, ja hallituksen jäsenillä on myös hallussa periaatteet erilaisiin apurahahakuprosesseihin ja taitoa hakemusten kirjoittamiseen, joten kun aika koittaa toimeen pystytään tarttumaan ripeästi ja tehokkaasti. On todennäköistä, että jossain vaiheessa vuotta 2018 tämä ajankohtaistuu, sillä kuten ryhmähaastattelussa nostettiin esille, monilla kiinnostuneilla tahoilla ei välttämättä ole riittävää maksukykyä. Apurahojen kautta olisi mahdollista myös laajentaa tilaajatahojen kirjoa, kun ainakin osa ohjaajien palkkioista voitaisiin maksaa apurahalla. Mahdollisina yhteistyökumppaneina työpajatoiminnassa nähtiin esimerkiksi lukemista edistävä järjestö Lukukeskus ja kirjallisuusjärjestö Nuoren Voiman Liitto, joihin HPC:lla on jo olemassa olevat yhteydet.

5.3 Työpajatoiminnan linkittäminen tapahtumatoimintaan

Ryhmähaastattelussa koettiin erityisen hyvänä ja tärkeänä mahdollisuus linkittää työpajatoiminta HPC:n tapahtumatoimintaan. Työpajojen kautta on tulevaisuudessa mahdollista löytää uusia esiintyjiä HPC:n tapahtumiin, mikä omalta osaltaan voi motiivoida ihmisiä osallistumaan työpajoihin, ja toisaalta kerran jo työpajaan osallistuneita hiomaan tekstejään ja jatkamaan harrastustaan työpajan jälkeen, ja tietysti mahdollisesti osallistumaan myöhemmin edistyneille suunnattuun työpajaan. Näin ollen osa työpajakokonaisuuksista tuleekin sisältämään selkeän tavoitteellisen lähtökohdan: mahdollisimman hiottu lavaruno tai jopa sarja runoja. Työpajat voivat toimia myös keinona hankkia yhdistykselle lisää jäseniä. Työpaja- ja tapahtumatoiminta tukevat myös toisiaan markkinoinnissa: tapahtumissa voi mainostaa tulevia työpajoja ja työpajoissa tulevia tapahtumia. HPC:n toiminnan pyöriessä näin tarkasti rajatun asian parissa on ehdottoman tärkeää, että sen kaikki toiminnot tukevat toisiaan.

Työpajatoiminnassa on mahdollista myös totuttaa osallistujia lavarunotapahtumien kannustavaan ilmapiiriin. HPC:lla on open mic -tilaisuuksien järjestämisen ja juontamisen kautta avoimen ja kannustavan ilmapiirin luomisesta tapahtumiin monen vuoden kokemus. Onkin tärkeää, että HPC muotoilee, kuten on jo suunnitelmassakin, vuoden 2017 aikana selkeän arvopohjan, jonka periaatteisiin kaikki toiminta nojaa. Näin toimintakulttuurille saadaan luotua selkeät raamit, jotka näkyvät ulospäin esi-

merkiksi nettisivujen kautta myös sellaisille ihmisille, jotka eivät ole ottaneet osaa HPC:n järjestämään toimintaan. HPC:lla on ”vastuu” Suomen merkittävimpänä, ja samalla ainoana, lavarunoyhdistyksenä toimia myönteisenä esimerkkinä kaikille lavarunoharrastajille, sekä siitä kiinnostuneille yksilöille ja instituutioille. Näin HPC voi pyrkiä varmistamaan lavarunouteen liittyvän myönteisen ilmapiirin säilymistä, ja jopa kehittymistä parempaan suuntaan, myös tulevaisuudessa.

Erityisesti poetry slamin olemassaolo on huomioitava työpajatoiminnassakin, jotta kilpailuissa pärjääminen ei ala vaikuttaa ihmisten kiinnostukseen osallistua toimintaan, tai jotta kilpailuissa pärjääminen ei vaikuta siihen, miten yksilöt kohtelevat toisiaan. Kuten mainitsin aiemmin, poetry slamin SM-kisojen järjestäminen on vuonna 2018 HPC:n harteilla, joten HPC:lla on erittäin hyvät mahdollisuudet vaikuttaa kansallisella tasolla siihen, millaisena kokonaisuutena millaisena yhä kasvava yleisö näkee kilpailun. Keskellä kilpailuyhteiskuntaa on riskinä, että leikkimielinen kilpailu ymmärrettään täysin väärin. Tätä tarkoitusta edistääkseen HPC:n poetry slamin SM-kisojen työryhmä tulee lähitulevaisuudessa päivittämään esimerkiksi Wikipediassa suomenkielisen poetry slam -sivun tiedot kattavammaksi kokonaisuudeksi. Samalla todennäköisesti joudutaan myös remontoimaan niin lavarunoutta kuin spoken wordia-kin käsittelevät sivut. (Weinsten & West 2012, 296-298.)

Tulevaisuudessa on myös jollain tavalla saatava järjestettyä toistuvia lavarunoiltamia ikäraajattomassa ympäristössä, jotta myös alaikäisille siunaantuu mahdollisuus esittää tekstejään muulloinkin kuin työpajojen aikana. Pääteetön ympäristö voi myös siivittää paikalle muita, jotka eivät syystä tai toisesta viihdy pääosin anniskeluravintoloissa järjestettävissä tilaisuuksissa. Asiasta onkin keskusteltu HPC:n hallituksessa muun muassa syksyn 2017 aikana. Tällä hetkellä Lukukeskuksella on vireillä hanke, johon kuuluu lavarunotyöpajoja ja open mic -tapahtumia kohdistettuna nuorille, ja Lukukeskuksen toiveena on tiivis yhteistyö HPC:n kanssa. Mikäli hankkeen rahoitus toteutuu, niin ainakin vuoden 2018 aikana tällaisia tapahtumia tullaan järjestämään pääkaupunkiseudulla.

5.4 Sparrausryhmä

Ryhmähaastattelussa nousi esille ajatus työpajaohjaajien sparrausryhmästä, joka sai saman tien vahvaa kannatusta – myös jatkokeskustelussa HPC:n hallituksen Facebook-ryhmässä. Lavarunouden opettamiseen ei ole saatavilla miltään taholta koulutusta, joten HPC:ssa nähtiin ryhmän perustaminen osaamisen jakamisen ja kehittämisen kannalta ehdottoman tärkeäksi. Samalla ryhmä toimii turvana ja tukena yksittäisille ohjaajille työpajoihin valmistautumisessa, ja työpajoissa mahdollisesti esiin nousevien haasteiden reflektoinnissa. Tulevaisuudessa sparrausryhmässä pyritään ainakin:

- jakamaan hyväksi todettuja kirjoittamiseen ja esiintymiseen liittyviä harjoituksia ja käytänteitä
- jakamaan vinkkejä työpajoissa mahdollisesti esille tulevien ongelmatilanteiden ratkaisuun
- kehittämään ja kokeilemaan uusia harjoituksia
- tukemaan ohjaajia työpajojen suunnittelussa ja ohjaamistilanteisiin valmistautumisessa (tavoitteena myös ennen pitkää tehdä HPC:n työpajaohjaajan muistilista, jonka pohjalta voisi mahdollisimman helposti tarkistaa, että on ottanut kaiken oleellisen huomioon ennen työpajasessiota)
- käymään keskustelua työpajojen onnistumisista ja epäonnistumisista
- jakamaan uuden osaamisen hankkimisen vastuuta ryhmän jäsenten kesken, jotta kaikki eivät niin sanotusti kiipeä samaan puuhun, vaan eri puihin kiipeämällä ja tietoa jakamalla voitaisiin mahdollisimman tehokkaasti kasvattaa yhteistä osaamis pohjaa

5.5 Työparityöskentely

Ryhmähaastattelussa haastateltavat totesivat pitkälti yhteen ääneen pitävänsä työparityöskentelyä kaikista mielekkäimpänä työskentelytapana, joten se asetettiin yhdeksi työpajatoiminnan tavoitteeksi. Lavarunotyöpajoihin sopiikin työparityöskentely kuin pala korvaa Mike Tysonin hampaisiin, koska näin saadaan osallistujille helposti luotua käsitys lavarunouden moniulotteisuudesta ja venymiskyvystä taiteentekijän muovailuvahana. Myös vuoden 2016 järjestetyn työpajasarjan palautteissa annettiin ymmärtää, että ohjaajien työparitoiminnan mahdollistama näkökulmien laajuus koettiin hyvin mielekkäänä (Helsinki Poetry Connection 2016b, 1).

Työparityöskentelyyn liittyy myös muun muassa seuraavia hyötynäkökulmia:

- se antaa ohjaajille tukea ja turvaa toisistaan, ja voi olla etenkin kokemattomammalle ohjaajalle matalamman kynnyksen tapa lähteä mukaan ohjaamistoimintaan
- ohjaajat oppivat toinen toisiltaan vastavuoroisesti ja luonnollisesti
- se mahdollistaa osallistujien henkilökohtaisemman ohjaamisen
- vastuualueiden jakaminen ohjaajien kesken helpottaa ja tehostaa työskentelyä
- ongelmanratkaisussa kaksi päätä on (yleensä) tehokkaampi kuin yksi
- menneen työpajan reflektointi liittyen ohjaajien tai ryhmän työskentelyyn tai ongelmatilanteisiin on mahdollista tehdä tarkemmin (Helander & Seinä 2007, 24, 27; Hyttinen 2011, 72; Linnainmaa 2008, 25.)

Helanderin ja Seinän (2007, 9) työparityöskentelyn jaottelussa HPC:n lavarunotyöpajatoiminnassa olisi kyse pääasiassa *henkisestä työparityöskentelystä*, koska toiminnan tavoitteet ovat ohjaajilla yhteneväiset. Ryhmähaastattelun jälkipyykissä HPC:n hallituksen Facebook-ryhmässä nostettiin esille se, että työparien rooli- ja tehtäväjako ovat riippuvaisia myös ohjattavasta ryhmästä: esimerkiksi lasten ja nuorten kanssa työskennellessä voi olla viisasta, että toinen ohjaajista toimii pajan pääasiallisena vetäjänä ja toinen keskittyy osallistujien henkilökohtaisempaan avustamiseen. Tehtävä- ja roolijako riippuu tietysti ohjaajien erilaisista vahvuuksista. (Helander & Seinä 2007, 17, 21; Reijonen & Strandén-Mahlamäki 2008.)

Koska suurin osa mahdollisista työpareista ei ole aiemmin työskennellyt yhdessä työpajatoiminnassa, on odotettavissa, että parit tulevat enemmän tai vähemmän käymään läpi Helanderin ja Seinän (2007, 30-31) esittelemät työparityöskentelyn kuusi vaihetta: alkava suhde, jäsenyvä suhde, vakiintunut suhde, selviytyvä suhde, kiinteytyvä suhde ja hajoava suhde. Onkin tärkeää, että kaikki ohjaajat tiedostavat nämä vaiheet ja niiden erityispiirteet. Koostan näistä tiivistelmän sparrausryhmälle. HPC:n kohdalla kuitenkin työparien eri osapuolten yhdessä työskentelyä edesauttaa se, että ohjaajat tuntevat toisensa entuudestaan, ja ovat HPC:n hallituksessa tottuneet istumaan saman pöydän ääressä, useimmat myös muussa HPC:n toiminnassa. Myös sparrausryhmä tulee edelleen helpottamaan eri ohjaajien välistä yhteistyötä kentällä. (Mt., 6, 30-31.)

Kuten ryhmähaastattelussa nostettiin esille, isoin haaste työparityöskentelyssä tulee-kin näillä näkymin olemaan se, että riittääkö tilaajatahoilla maksukykyä useamman ohjaajan palkkioihin, vai onko taloussyistä tyydyttävä yhteen ohjaajaan.

5.6 Tilauslomake

Pohjaten ryhmähaastattelun ja yksilöille osoitettujen kyselyjen kautta saatuun tietoon HPC:n osaamisesta ja toiveista työpajatoimintaan liittyen muotoilin HPC:n tuleville nettisivuille työpajan tilauslomakepohjan (ks. liite 1). Kyseessä on siis tilaajalähtöinen toimintamalli. Tilauslomakkeen muotoiluvaiheessa lisäsin sen Google Sheetsiin, johon toivoin hallituslaisten kommentteja sen sisällöstä ja muotoilusta, jotta lomake varmasti vastaisi HPC:n työpajaosaamista ja -tavoitteita. Tämä oli tarkoitus toteuttaa HPC:n hallituksen kokouksessa, mutta aikataulusyistä kommentointi jäi jokaisen oman innostuksen ja kiinnostuksen varaan kotopuolessa.

Yksi tausta-ajatukseni tilauslomakkeesta oli se, että tilaaja voisi etukäteen vaikuttaa työpajan (tai useamman) sisältöön ja painotuksiin perustuen omaan erityistietoonsa ohjattavasta ryhmästä. Näin työpajasta saataisiin muotoiltua kokonaisuus, joka palvelisi tilaajan tarpeita mahdollisimman hyvin, ja se osaltaan myös helpottaisi työpajan sisällön suunnittelua ja siihen valmistautumista.

Lomakkeessa kartoitetaan alkuun työpajaan osallistuvan ryhmän koostumus, jotta ohjaajiksi osataan valita mahdollisimman sopivat henkilöt. Kartoituksessa lähdetään liikkeelle perusasioista: tilaajan nimi ja taustaorganisaatio, ohjattavan ryhmän koko ja ikärakenne. Työpajan harjoitusten valinnan kannalta olennaista on tietää lisäksi etukäteen ohjattavien lähtötaso luovan kirjoittamisen suhteen (lähdetäänkö aivan nollassa liikkeelle vai onko ryhmäläisillä kenties jopa valmiita runoja, joiden kanssa halutaan jatkaa työskentelyä), minkälainen suhde osallistujilla on esiintymiseen (ovatko kaikki jo kokeneita konkareita vai olisiko esimerkiksi tarvetta käsitellä erikseen esiintymisjännitystä) ja onko lavarunous ylipäätään tuttu asia entuudestaan (vai käytetäänkö työpajassa aikaa siihen tutustumiseen taiteenlajina ja ilmiönä).

Työpajaa järjestettäessä on tärkeää tietysti tietää lisäksi

- millaiset tilat ja resurssit tilaajataholla on tarjota (kuinka iso tila on ja miten siinä mahtuu; onko sen sijainti niin rauhallinen, että työrauha on taattu; onko mahdollista esimerkiksi näyttää videoita, kuunnella musiikkia, kirjoittaa taululle jne.) – siis toisin sanoen: onko annetuissa puitteissa mahdollista toteuttaa tilaajan toiveet?
- millä aikataululla työpajan toivotaan tapahtuvan ja kuinka paljon siihen on aikaa käytettävissä (ovatko tilaajan toiveet realistisesti toteutettavissa annettujen aikaraamien sisällä)

Perustuen HPC:n erilaisiin osaamisiin, lomakkeessa annetaan tilaajalle mahdollisuus toivoa erilaisia painotuksia liittyen kirjoittamisharjoituksiin. Lisäksi lomakkeeseen tehtiin avoin tekstikenttä tilaajan erityistoiveita (esimerkiksi toivotaanko työpajassa käsiteltävän jotain tiettyä aihepiiriä lavarunouden keinoin) tai kommentteja varten, jota voi halutessaan hyödyntää mikäli mieluummin antaa HPC:lle vapaat kädet työpajan sisällön kasaamiseen perustuen annettuihin tietoihin ryhmästä ja puitteista.

5.7 Jonain upeana päivänä vielä

Pitkän tähtäimen haave HPC:lla on ”lavarunokeskus”. Lavarunokeskuksessa olisi työpajojen järjestämiseen soveltuvien tilojen lisäksi erillinen esiintymistila, äänitysstudio runojen äänittämistä ja videoiden ääniraitojen käsittelyä varten sekä av-tekniikkaa runojen videointiin, leikkaamiseen ja editointiin. Lavarunokeskuksessa työpajoista olisi mahdollista muotoilla hyvinkin kunnianhimoisia kokonaisuuksia, joiden lopullinen päämäärä voisi olla esimerkiksi dokumentoitu lavarunoesitys tai runoa ja musiikkia yhdistävä teos. Samalla HPC:n omat (mahdollisimman esteettömät) tilat helpottaisivat yhä moninaisempien ryhmien kanssa työskentelyä. Ulkomaailmalle tarkoitetut lopputuotokset olisivat omiaan edistämään lavarunouden ja HPC:n toiminnan näkyvyyttä suuremmalle yleisölle. Osa lavarunokeskuksen puitteissa toteutettavista projekteista on toki mahdollista toteuttaa aiemminkin erilaisten yhteistyökumppanien kanssa.

6 ARVIOINTI & POHDINTA

Haastattelujen kautta sain muodostettua realistisen kuvan HPC:n työpajaosaamisesta sekä toiveista ja tavoitteista työpajatoiminnan suhteen. Kerätyn tiedon pohjalta loin tilauslomakkeen, joka vastaa HPC:n osaamista ja toivetta toiminnan järjestämisestä. HPC:n uudet nettisivut julkaistaan tammikuussa 2018, jolloin tilauslomake näkee päivänvalon, jonka jälkeen selviää vähitellen ottaako tällainen työpajojen tilausmuoto tuulta alleen, vai onko syytä keskittää voimavaroja työpajojen tarjoamiseen suoraan mahdollisille tilaajatahoille ja järjestää ilmoittautumiselle pohjaavia työpajakokonaisuuksia, ja kuinka pian on tarvetta lähteä hakemaan apurahoja. Joka tapauksessa osaamisen, toiveiden ja tavoitteiden kartoittamisen myötä tätäkin on helpompaa lähteä toteuttamaan. Sparrausryhmä tapaa sovitusti ensimmäisen kerran tammikuun 2018 aikana, joten sen merkityksestä mihinkään on liian aikaista sanoa vielä mitään, mutta ainakin kaikki odottavat sitä innolla.

Näin jälkikäteen ajateltuna olisi hyvä ollut järjestää useampikin ryhmähaastattelutilanne tai aivoriihi, joissa olisi voinut myös palata jo esille nousseisiin ideoihin ja suunnitella niitä pidemmälle. Lisäksi työpajaosaamisen kartoittaminen olisi kannattanut tehdä erikseen omalla kyselyllään, jotta ryhmähaastatteluun käytettävissä ollut aika olisi jäänyt kokonaan työpajatoiminnan kehittämiseen ja siihen liittyvien ideoiden viljelyyn. Toisaalta, nyt haastatteluun osallistuneet saivat samalla toistensa osaamisesta realistisen kuvan. Tällä aikataululla ja toteutustavalla tämä projekti onnistui näinkin sulavasti osittain siksi, että tunnen HPC:n yhdistyksenä, prosessiin osallistuneet ihmiset sekä aihepiirin entuudestaan niin hyvin. Tuttu aihepiiri ehkä ajoittain oli myös minulle haaste, sillä pääni on niin syvällä lavarunouden suossa, että en ajoittain nähnyt sitä mitä muut eivät näe. Sikäli opinnäytetyöprosessi on oman ammatillisuuteni kannalta ollut hyvin kasvattava. Lisäksi on nostettava erikseen esille, että tällaisen opinnäytetyön tekemistä helpottaa kummasti yhteistyö ihmisten kanssa, joiden sydän sykkii puoliiksi pelkästään lavarunouden takia, ja jotka ovat jatkuvasti vilpittömän iloisia siitä, että haluat edistää yhteistä asiaa.

Opinnäytetyöni on pystynyt tarjoamaan vain pintapuolisen katsauksen lavarunouden hyötyihin, sitä voisi tarkastella huomattavasti tarkemmin eri osa-alueiden kannalta,

esimerkiksi keskittyen vain nuorten kanssa tehtävään työhön. Mutta ainakin HPC:n hallituksessa keräämääni tietoperustaa on pidetty tärkeänä, joten sikäli sen suhteen asetettu tavoite on saavutettu. Ainakin osia siitä tullaan hyödyntämään tulevaisuudessa työpajatoiminnan apurahahakemuksissa sekä HPC:n nettisivuilla. Tietoperusta toivottavasti auttaa myös muita toimijoita pohtimaan lavarunouden mahdollisuuksia toiminnassaan, ja tietysti haaveilen ujusti siitä, että joku tämän vuoksi sattuisi kiinnostumaan ylipäätään lavarunoudesta ja sen mahdollisuuksista.

6.1 Mahdollisuuksia yhteisöpedagogeille

Lavarunotyöpajojen puitteissa yhteisöpedagogi voi työskennellä niiden järjestämiseen liittyvissä tehtävissä, sekä ohjaajana ja harjoitusten kehittäjänä, mikäli kiinnostusta perehtyä lavarunouteen laajemmalti riittää. Lavarunouden hyödyntäminen esimerkiksi erilaisissa kouluympäristöissä, nuorisotyössä, vankiloissa tai aikuiskoulutuksessa odottaa lähinnä tekijäänsä tai rahoitusta. On myös huomautettava, että viittomakielistä lavarunoutta ei käsittäkseni ole olemassa Suomessa, kun taas vaikkapa Yhdysvalloissa on olemassa ASL Slam -liike, joka järjestää kuukausittaisia klubeja kolmessa kaupungissa (ASL Slam 2017).

Yksi yhteisöpedagogille mahdollinen kehitystyön aihe olisi räätälöidä jollekin tarkasti rajatuille ryhmille sopivia työpajakokonaisuuksia ja harjoituksia ja tarkastella niiden toimivuutta etukäteen asetettuihin tavoitteisiin nähden. Työpajoista voisi myös tarkastella tarkemmin pienempiäkin yksityiskohtia, kuten vaikkapa miten erilaisissa ryhmissä työpajaan luodaan turvallinen ilmapiiri. Lavarunous taipuu myös luontevasti yhteistyöhön muiden taiteenlajien kanssa.

Mielenkiintoista olisi myös tietää kuinka paljon ja missä muodoissa yleisö tai osallistujat kokevat vierauden tunnetta lavarunotapahtumissa. Tapahtumien yhteisöllisyyttä usein korostetaan, mutta kaiken järjen mukaan jonkun on myös tunnettava, ainakin silloin tällöin, ettei kuulu joukkoon. On myös ihmisiä, jotka käyvät tapahtumissa kerran tai kaksi, mutta se jää siihen. Olisi kiinnostavaa tietää mistä nämä vierauden kokemukset syntyvät ja miten niihin tapahtumajärjestäjänä tai lavarunoyhteisön osana olisi mahdollista vaikuttaa.

LÄHTEET

- Angelli, Mia 2016. Kirjoitan itselleni saaren. Kirjallisuusterapeuttinen kasvuryhmä muutoksen välineenä. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 31.10.2017. <http://kirjallisuusterapia.net/wp-content/uploads/2016/03/Mia-Angellin-Metropolia-Ammattikorkeakoulu-opinn%C3%A4ytety%C3%B6-Kirjoitan-itselleni-saaren.pdf>
- Anttonen, Riikka & Ateca-Amestoy, Victoria & Holopainen, Kaisa & Johansson, Tanja & Jyrämä, Annukka & Karkkunen, Anne & Prikk, Kaari-Kiitsak & Kuznetsova-Bodanovitš, Kristina & Luonila, Mervi & Kölar, Juko-Mart & Plaza, Beatriz & Pulk, Kätlin & Pusa, Tiina & Ranczakowska-Ljutjuk, Anna & Sassi, Marge & Stiller, Ira & Äyväri, Anne 2016. Managing art projects with societal impact. Study book for students, stakeholders and researchers. Helsinki: Unigrafia.
- ASL Slam 2017. Viitattu 26.10.2017. <http://www.aslslam.com/>
- Auvinen, Elisa 2016. Luovia reittejä minuun – kirjallisuusterapian lyhyt oppimäärä äidinkielelle ja kirjallisuudelle. Artikkel. Viitattu 19.9.2017. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/49556/luovia-reitteja-minuun-kirjallisuusterapian-lyhyt-oppimaaara-aidinkielelle-ja-kirjallisuudelle.pdf?sequence=1>
- Camangian, Patrick 2008. Untempered tongues: Teaching performance poetry for social justice. Artikkel. Viitattu 10.11.2017. <https://education.waikato.ac.nz/research/files/etpc/2008v7n2art2.pdf>
- Daniel, Erik & Marsh, Debora & Marsh, Steve & Parent, Jesse & Smith, Suzi Q. 2017. The Official Poetry Slam Handbook. Viitattu 21.11.2017. <https://poetryslam.com/wp-content/uploads/2017/05/PSi-Handbook-2017.pdf>
- Dyson, Anne Haas 2005. Crafting “The Humble Prose of Living”: Rethinking Oral/Written Relations in the Echoes of Spoken Word. Artikkel. Viitattu 24.10.2017. https://www.csun.edu/~bashforth/305_PDF/305_ME3/OralLanguage/RethinkingOralWRittenRelationsEchoSpokenWord_EE2005.pdf
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Fisher, Maisha T. 2005. From the Coffee House to the School House. The Promise and Potential of Spoken Word Poetry in School Contexts. English Education. Vol. 37, No. 2, Literocracy: A New Way of Thinking about Literacy and Democracy (Jan., 2005). Viitattu 15.11.2017. http://www.istor.org/stable/40173176?item_view=read_online
- Frost, Corey 2014. Border Disputes: Spoken Word and Its Humble Critics. Artikkel. Viitattu 30.10.2017. <http://liminalities.net/10-3/disputes.pdf>
- Gregory, Helen 2014. Prospecting with the ‘Poetry Pioneers’: Youth Poetry Slam and the U.K.’s WordCup. Artikkel. Viitattu 2.11.2017. <http://liminalities.net/10-3/wordcup.pdf>
- Heinonen, Sirkka & Kurki, Sofi & Ruotsalainen, Juho 2012. Luova tulevaisuustila ja tulevaisuuden osaamisen ennakointi. Tulevaisuuden tutkimuskeskus. Verkköjulkaisu.

- kaisu. Viitattu 25.10.2017. https://www.utu.fi/fi/yksikot/ffrc/julkaisut/e-tutu/Documents/eTutu_2012-4.pdf
- Helander, Jaakko & Seinä, Seppo 2007. Tiimeistä työpäreiksi. Toiselta oppiminen ja ammatillinen kehittyminen. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.
- Helsinki Poetry Connection ry 2013. Yhdistyksen säännöt.
- Helsinki Poetry Connection ry 2015. Toimintakertomus 2015. Ei julkaistu.
- Helsinki Poetry Connection ry 2016a. Selvitys Taiteen edistämiskeskukselle. Lavarunouden työpajat 2015-2016. Ei julkaistu.
- Helsinki Poetry Connection ry 2016b. Lavarunotyöpaja 2016. Palautekooste. Ei julkaistu.
- Helsinki Poetry Connection ry 2017a. Poetry slamin valtakunnallisten SM-kisojen järjestäminen Suomessa vuonna 2018. Työsuunnitelma. Ei julkaistu.
- Helsinki Poetry Connection ry 2017b. Taidegaala: Helsinki Poetry Connection 10 vuotta! Työsuunnitelma. Ei julkaistu.
- Hertell, Harri (toim.) 2017. Lavaruno-opas. Turku: Kustannusosakeyhtiö Savukeidas
- Hirsch, Edward 2014. A Poet's Glossary. New York: Houghton Mifflin Harcourt. Viitattu 4.10.2017. https://books.google.fi/books?id=1f1JAQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=fi&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q=spoken%20word&f=false
- Hyttinen, Hilikka 2011. Sosiaalisen sirkuksen hyvien käytäntöjen opas. Tampere: Sosiaalinen sirkus -hanke. Viitattu 2.11.2017. http://www.kulttuuriakaikille.fi/doc/tietopaketti_oppaat/Sosiaalisen_sirkuksen_hyvien_kaytantojen_opas.pdf
- Jocson, Korina M. 2005. "Taking It to the Mic": Pedagogy of June Jordan's Poetry for the People and Partnership with an Urban High School. Artikkel. Viitattu 2.11.2017. https://www.jstor.org/stable/40173177?item_view=read_online
- Keskinen, Marjo & Kuivakangas, Johanna 2012. Ehkäisevä työ – toiveita, tekoja ja yhteistä hyvää. Teoksessa Kuivakangas, Johanna (toim.) Yhteisöpedagogiikan uudet avaukset. Humanistinen ammattikorkeakoulu, 118-134. Viitattu 15.11.2017.
- Kantonen, Lea 2005. Telta. Kohtaamisia nuorten taidetyöpajoissa. Helsinki: Like.
- Kosola, Susinukke 2017. Tehdä itsestään totta. Teoksessa Hertell, Harri (toim.) Lavaruno-opas. Turku: Kustannusosakeyhtiö Savukeidas, 90-96.
- Kurki, Leena 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Kurki, Leena & Kurki-Suutarinen, Matleena & Taruvuori, Karoliina 2010. Muurien sisällä. Sosiokulttuurinen innostaminen vankilassa. Tampere: Tampere University Press.
- Laitinen, Hanna 2012. Yhteisöpedagogien haasteita ja tehtäviä monikulttuurisessa Suomessa. Teoksessa Kuivakangas, Johanna (toim.) Yhteisöpedagogiikan uudet avaukset. Humanistinen ammattikorkeakoulu, 65-96. Viitattu 15.11.2017. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/12/humak-yhteisopedagogiikan-uudet-avaukset-2012.pdf>

- Linnainmaa, Terhikki 2008. Mitä kirjallisuusterapia on? Teoksessa Linnainmaa, Terhikki & Mäki, Silja (toim.) Hoivasanat. Opas kirjallisuusterapiaan. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 11-33.
- Marniemi, Janne & Pekkala, Terho & Sariola, Leena & Ylipaavalniemi, Pasi 2005. Sosiaalisen toimialan työllistämisen käsitteet. Helsinki: VATES-säätiö. Viitattu 31.10.2017.
<http://www.valkky.fi/tiedostot/Sosiaalisen%20tyollistamisen%20toimialan%20kasitt eet.pdf>
- Merriweather, Lisa R. 2011. The Spoken Word as art-based adult education. Journal of Adult and Continuing Education. Artikkel. Viitattu 31.10.2017.
<http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.7227/JACE.17.2.6>
- Moilanen, Teemu & Ojasalo, Katri & Ritalahti Jarmo 2009. Kehittämistyön menetelmät (1.-2. painos). Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Nihil Interit ry 2017. Nihil Interit –runouspalkinto. Viitattu 2.10.2017.
<https://nihilinterit.wordpress.com/nihil-interit-runouspalkinto/>
- Nurmi, Aura 2017. Teoksessa Hertell, Harri (toim.) Lavaruno-opas. Turku: Kustannusosakeyhtiö Savukeidas, 317-325.
- Reijonen, Merja & Strandén-Mahlamäki Tuija 2008. Oivaltava kohtaaminen. Menetelmiä ihmissuhdetyöhön. Helsinki: WSOYpro.
- Salonen, Kasper 2015. In the jungle of the cursed rhythm. Translational Solutions and the Spoken Word in the Poetry of Arto Melleri. University of Helsinki. English Philology. Pro gradu -tutkielma.
- Salonen, Kasper 2017. Valoa ja liikettä. Teoksessa Hertell, Harri (toim.) Lavaruno-opas. Turku: Kustannusosakeyhtiö Savukeidas, 250-257.
- Sankala, Virve 2012. Kestävää käsityötä. Työpaja Kierrätystehtaalle. Hämeen ammattikorkeakoulu. Ohjaustoiminnan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 31.10.2017.
http://theseus.fi/bitstream/handle/10024/49035/Virve_Sankala.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Somers-Willett, Susan B. A. 2009. The Cultural Politics of Slam Poetry: Race, Identity, and the Performance of Popular Verse in America. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Thorn, Leah 2010. Release. Women in prison write about self harm. Bar None Books. Viitattu 7.11.2017. <http://testbed.digicooldesigns.com/leathorn/wp-content/uploads/2013/08/release-the-book.pdf>
- Tossavainen, Jouni 2016a. Runopuulaakin historiaa II. Blogikirjoitus. Viitattu 20.11.2017. <http://runokukko.blogspot.fi/2016/03/runopuulaakin-historiaa-ii.html>
- Tossavainen, Jouni 2016b. Runopuulaakin historiaa VII. Blogikirjoitus. Viitattu 20.11.2017. <http://runokukko.blogspot.fi/2016/03/runopuulaakin-historiaa-vii.html>
- Vainio, Samuli 2007. Sidosryhmien sitouttaminen. Essee. Viitattu 16.11.2017.
<https://hlab.ee.tut.fi/hmopetus/sidosryhmien-sitouttaminen.html>
- Viitaniemi, Seija 2008. Nuoruus on lahja – vanheneminen taidetta. Teoksessa Linnainmaa, Terhikki & Mäki, Silja (toim.) Hoivasanat. Opas kirjallisuusterapiaan. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 125-150.

Riionheimo, Maaretta 2016. Näkökulma:Tukea taiteesta – taidekasvatus peruskoulun 10. luokalla. Teoksessa Vilmilä, Fanni. Elämäntaitojen äärellä. Taidetyöpaja nuorten elämäntaitojen vahvistajana. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu. Viitattu 31.10.2017.

http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/elamantaitojen_aarella.pdf

Weinstein, Susan & West, Anna 2012. Call and Responsibility: Critical Questions for Youth Spoken Word Poetry. Artikkel. Viitattu 30.10.2017.

<http://hepgjournals.org/doi/10.17763/haer.82.2.c35775k021728538>

LIITTEET

Liite 1. Työpajan tilauslomakepohja

tilaajan tiedot

tilaajan nimi ja taustaorganisaatio

sähköpostiosoite

puhelinnumero

perustiedot ohjattavasta ryhmästä

ryhmäkoko

ohjattavien ikä

erityistä huomioitavaa ryhmään liittyen

ajankohtatoive (päivämäärä ja kellonaika)

osallistujien lähtötaso

Osallistujat tietävät lavarunoudesta

ei lainkaan / erittäin vähän / jonkin verran / erittäin paljon

Osallistujilla on kokemusta kirjoittamisesta

ei lainkaan / erittäin vähän / jonkin verran / erittäin paljon

Osallistujilla on olemassa valmiita omia tekstejä

kyllä / ei

Osallistujilla on kokemusta esiintymisestä

ei lainkaan / erittäin vähän / jonkin verran / erittäin paljon

toiveita työpajan painotuksen suhteen

esim. enemmän kirjoittamista, esiintymistä... /// räppiä, stand up:ia, kuvarunoa, musiikin hyödyntämistä...

haluatteko käsiteltävän jotain tiettyä teemaa lavarunouden keinoin

esim. traumat, identiteetti, ympäristö, tms.

muita toiveita / kysyttävää